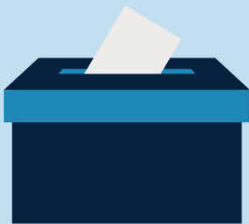

Llawlyfr i staff gorsafoedd pleidleisio

Cefnogi etholiadau llywodraeth
leol yng Nghymru

Cyfieithiadau a fformatau eraill

I gael gwybodaeth am sut i gael y cyhoeddiad hwn mewn print bras neu fersiwn Braille, cysylltwch â'r Comisiwn Etholiadol:

Ffôn: 020 7271 0500

E-bost: publications@electoralcommission.org.uk

Llawlyfr i staff gorsafoedd pleidleisio

Cod archeb: LGW22G001W

© Y Comisiwn Etholiadol 2022

Cynnwys

1. Cyflwyniad	1	Pobl fyddar	26
2. Yr etholiadau a thîm yr orsaf bleidleisio	2	Galluedd meddyliol, anabledd a phleidleisio	27
Etholiadau llywodraeth leol	2	Gorchuddion wyneb – eithriadau	27
Rolau a chyfrifoldebau tîm yr orsaf bleidleisio	2	Problemau medrusrwydd llaw	27
3. Cyn y diwrnod pleidleisio	4	Atodiad 2 – Delio â phroblemau ar y gofrestr etholwyr	28
Hyfforddiant i staff gorsafoedd pleidleisio	4	Oedran – hawl i bleidleisio	28
Lleoliad yr orsaf bleidleisio	4	Enwau wedi'u camsillafu a phleidleiswyr sydd wedi newid eu henw	28
Safonau ymddangosiad	4	Etholwyr eraill	28
Cysylltu ag aelodau eraill o'r tîm	5	Person nad yw'n ymddangos ar y gofrestr etholwyr	28
Dosbarthu neu gasglu'r blwch pleidleisio	5	Gwallau clercol ar y gofrestr	28
4. Y diwrnod pleidleisio: cyn i'r bleidlais agor	6	Unrhyw berson arall nad yw'n ymddangos ar y gofrestr etholwyr	29
Cyrraedd yr orsaf bleidleisio	6	Atodiad 3 – Gweithdrefn ar gyfer pleidleiswyr post a phleidleiswyr sy'n pleidleisio drwy ddirprwy	30
Beth sy'n digwydd os na fydd deiliad yr allwedd yn bresennol?	7	Pleidleiswyr post	30
Gwirio cyflenwadau a deunyddiau	7	Pleidleiswyr sy'n pleidleisio drwy ddirprwy	31
Cynllun yr orsaf bleidleisio	7	Atodiad 4 – Etholwyr â chofnod dienw ar y gofrestr	34
Arwyddion a hysbysiadau	10	Gweithdrefn ar gyfer rhoi papurau pleidleisio i etholwyr â chofnod dienw	34
Pwy all fod yn bresennol yn yr orsaf bleidleisio?	10	Beth os bydd etholwr â chofnod dienw yn ymddangos yn yr orsaf bleidleisio heb gerdyn pleidleisio?	34
Selio'r blwch pleidleisio	13	Atodiad 5a – Y cwestiynau rhagnodedig	35
Rhai tasgau munud olaf i'w cwblhau	13	Y cwestiynau rhagnodedig i'w gofyn i berson sy'n gwneud cais i bleidleisio fel etholwr	36
5. Y diwrnod pleidleisio: agor a chynnal y bleidlais	14	Y cwestiynau rhagnodedig i'w gofyn i berson sy'n gwneud cais i bleidleisio fel dirprwy (ond nid ar ran etholwr â chofnod dienw)	36
Agor yr orsaf bleidleisio	14	Y cwestiynau rhagnodedig i'w gofyn i berson sy'n gwneud cais i bleidleisio fel dirprwy ar ran etholwr â chofnod dienw	37
Crynodeb o'r drefn bleidleisio	14	Y cwestiynau rhagnodedig i'w gofyn i berson sy'n gwneud cais i bleidleisio yn bersonol pan fo'n ymddangos ar y gofrestr fel pleidleisiwr post	37
Cam un – cadarnhau pwy yw'r pleidleisiwr	15	Y cwestiynau rhagnodedig i'w gofyn i berson sy'n gwneud cais i bleidleisio fel dirprwy pan fo cofnod yn dangos ei fod wedi cael papurau pleidleisio drwy'r post ar gyfer dirprwy	38
Cam dau – rhoi'r papurau pleidleisio	16	Atodiad 5b – Papurau pleidleisio a gyflwynwyd	39
Cam tri – pleidleisio	17	Amgylchiadau pan ddylid rhoi papurau pleidleisio a gyflwynwyd	39
6. Diwedd y pleidleisio	20		
Gweithdrefnau	20		
Cwblhau'r gwaith papur	21		
Pacio deunyddiau yn yr orsaf bleidleisio	22		
Cludo deunyddiau'r etholiad i'r ganolfan dilysu a chyfrif	22		
Atodiad 1 – Materion yn ymwneud â chydreddoldeb	24		
Etholwyr anabl ac etholiadau	24		
Cymorth i etholwyr sy'n methu â mynd i mewn i'r orsaf bleidleisio	24		
Pleidleiswyr anabl	24		
Pobl ddall neu rannol ddall	25		
Pobl ddall fyddar	26		

Gweithdrefn ar gyfer rhoi papurau pleidleisio a gyflwynwyd	39
Rhesymau dros gwblhau papurau pleidleisio a gyflwynwyd	40

Atodiad 6 – Diogelwch yn yr orsaf bleidleisio	41
Cadw trefn	41
Aflonyddwch neu ddigwyddiadau difrifol a gohirio'r bleidlais	41
Delio â sefyllfaoedd anodd	42

Atodiad 7 – Gweithdrefn ar gyfer delio â chambersonadu	43
Beth sy'n digwydd os bydd staff gorsaf bleidleisio yn amau bod rhywun yn chambersonadu etholwr neu ddirprwy?	43
Beth sy'n digwydd os bydd asiant etholiad, asiant pleidleisio neu ymgeisydd yn herio pleidleisiwr?	43
Beth sy'n digwydd os bydd yn ymddangos bod rhywun arall (heblaw am ddirprwy) wedi pleidleisio ar ran y pleidleisiwr?	43

Atodiad 8 – Canllawiau ar rifwyr, y cyfryngau ac arolygon barn wrth i bobl adael y gorsafoedd pleidleisio	44
Rhifwyr	44
Y cyfryngau	45
Arolygon barn wrth i bobl adael y gorsafoedd pleidleisio	45

Atodiad 9 – Iechyd a diogelwch	46
Iechyd a diogelwch staff yr orsaf bleidleisio ac etholwyr	46
Codi gwrthrychau trwm	46

Atodiad 10 – Cwestiynau cyffredin a ofynnir i staff gorsafoedd pleidleisio ar y diwrnod pleidleisio	47
--	-----------

Atodiad 11 – Rhestr wirio ar gyfer gosod yr orsaf bleidleisio	50
Y tu allan i'r orsaf bleidleisio	50
Y tu mewn i'r orsaf bleidleisio	51

1. Cyflwyniad

Diben y llawlyfr hwn yw helpu staff gorsafoedd pleidleisio sy'n gweithio yn yr etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru. Mae'n disgrifio'r gweithdrefnau y mae'n rhaid eu dilyn a sut i ddelio ag unrhyw beth a allai ddigwydd.

Fel staff gorsafoedd pleidleisio, rydych yn chwarae rhan ganolog yn yr etholiadau. Mae eich rôl yn hanfodol er mwyn sicrhau bod gan bleidleiswyr, pleidiau gwleidyddol, ymgeiswyr ac asiantiaid hyder yn y broses etholiadol.

Cewch hyfforddiant ar eich rôl, ond dylech ddarllen y llawlyfr hwn yn ofalus cyn y diwrnod pleidleisio er mwyn sicrhau eich bod yn gyfarwydd â'r holl brosesau a ddisgrifir ynddo.

Cyfeirir at y Swyddog Canlyniadau drwy'r llawlyfr hwn gan mai'r Swyddog Canlyniadau perthnasol sy'n gyfrifol am y rhan fwyaf o'r trefniadau ar gyfer cynnal y bleidlais.

Fodd bynnag, yn ymarferol, y gweinyddwr etholiadau sy'n gyfrifol am y gwaith beunyddiol o redeg etholiadau. Bydd staff gorsafoedd pleidleisio yn cael manylion cyswllt lleol cyn y diwrnod pleidleisio ac mae'n debygol mai'r swyddfa etholiadau fydd y pwynt cyswllt cyntaf.

2. Yr etholiadau a thîm yr orsaf bleidleisio

Etholiadau llywodraeth leol

Defnyddir y system etholiadol y cyntaf i'r felin ar gyfer etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru.

Bydd gan bleidleiswyr un bleidlais neu fwy, yn dibynnu ar sawl ymgeisydd sydd i'w hethol, a dylent roi 'X' yn y blwch i'r dde wrth enw'r ymgeisydd/ymgeiswyr y maent am bleidleisio drosto/drostynt. Os byddant yn pleidleisio dros fwy o ymgeiswyr na'r nifer y mae ganddynt hawl i'w wneud, ni chaiff eu papur pleidleisio ei gyfrif. Yr ymgeisydd/ymgeiswyr sy'n cael y nifer mwyaf o bleidleisiau a gaiff ei ethol/eu hethol.

Rolau a chyfrifoldebau tîm yr orsaf bleidleisio

Rôl staff yr orsaf bleidleisio yw sicrhau y gall pleidleiswyr fwrw eu pleidlais yn gyfrinachol, heb ddod o dan ddylanwad ac mewn awyrgylch tawel, digyffro.

Dylai'r Swyddog Llywyddu a'r Clercod Pleidleisio allu cyflawni dyletswyddau ei gilydd yn ôl yr angen. Fodd bynnag, Swyddogion Llywyddu sy'n bennaf cyfrifol am yr orsaf bleidleisio ac mae ganddynt rôl oruchwylio ychwanegol i'w chwarae. Hefyd, yn gyfreithiol, mae nifer o ddyletswyddau na allant gael eu cyflawni gan neb arall heblaw am Swyddogion Llywyddu, sef:

- gofyn i swyddog heddlu hebrwng rhywun o orsaf bleidleisio (gweler Atodiad 6)
- cyfyngu ar nifer yr arsylwyr achrededig sy'n bresennol ar unrhyw adeg (gweler Pennod 4)

Dyletswyddau'r Swyddog Llywyddu

Swyddogion Llywyddu sy'n gyfrifol am gynnal y bleidlais yn yr orsaf bleidleisio a dylai fod ganddynt wybodaeth gadarn am y trefniadau pleidleisio.

Prif ddyletswyddau'r Swyddog Llywyddu yw:

- cydymffurfio ag unrhyw gyfarwyddiadau a gyhoeddir gan y Swyddog Canlyniadau
- sicrhau cyfrinachedd a diogelwch y bleidlais
- sicrhau bod pleidleiswyr yn gallu bwrw eu pleidlais yn ddiogel, gan gynnwys drwy wneud yn siŵr bod unrhyw gyngor iechyd y cyhoedd gan y Swyddog Canlyniadau yn cael ei ddilyn drwy gydol y diwrnod
- trefnu cynllun yr orsaf bleidleisio a chysylltu, os oes angen, â deiliad allwedd yr adeilad
- rhoi cyfarwyddyd i'r Clercod Pleidleisio a goruchwylio eu gwaith
- agor a chau'r orsaf bleidleisio ar amser
- cadw trefn yn yr orsaf bleidleisio
- bod yn gwrtais ac yn broffesiynol wrth ddelio ag etholwyr, ymgeiswyr ac asiantiaid, ac eraill y mae hawl ganddynt i fod yn bresennol yn yr orsaf bleidleisio
- gweithio mewn ffordd ddiudedd bob amser
- rhoi cyfrif am yr holl bapurau pleidleisio, gwaith papur a'r blwch pleidleisio, a bod yn gyfrifol amdanynt
- gofyn y cwestiynau rhagnodedig i bleidleiswyr pan fo angen, gan gynnwys pan fydd ymgeiswyr neu asiantiaid yn gofyn iddynt wneud hynny neu cyn rhoi papurau pleidleisio a gyflwynwyd (gweler Atodiad 5a)
- sicrhau bod y drefn bleidleisio briodol yn cael ei dilyn, gan sicrhau y caiff y rhestr neu'r rhestr rhifau cyfatebol ei/eu marcio'n gywir
- sicrhau, pan fydd ef neu ei Clerc Pleidleisio yn rhoi papurau pleidleisio, fod y marc swyddogol ar y papurau hynny a'u bod yn cael eu rhoi'n gywir i etholwyr cymwys

- delio â threfniadau pleidleisio arbennig fel y bo angen
- derbyn unrhyw bleidleisiau post a gyflwynir gan etholwyr
- rheoli presenoldeb y sawl y mae hawl ganddynt i fod yn bresennol yn yr orsaf bleidleisio, e.e. ymgeiswyr ac asiantiaid, cynrychiolwyr y Comisiwn Etholiadol ac arsylwyr achrededig, a sicrhau nad ydynt yn ymyrryd â'r broses bleidleisio
- monitro gweithgareddau rhifwyr y tu allan i fannau pleidleisio a sicrhau nad ydynt yn ymyrryd â'r broses bleidleisio
- cynnwys cofnod yn yr orsaf bleidleisio o'r holl bobl hynny sy'n bresennol mewn gorsafoedd pleidleisio at ddiben arsylwi ar weithrediadau
- cadw'r orsaf bleidleisio yn lân ac yn daclus
- sicrhau bod yr holl arwyddion a hysbysiadau yn glir, yn weladwy ac yn aros yn eu lle drwy'r dydd
- sicrhau bod etholwyr yn gymwys i bleidleisio yn yr etholiadau ac yn yr orsaf bleidleisio hon
- cadarnhau a marcio rhifau etholwyr pleidleiswyr ar y gofrestr etholwyr
- ar y rhestr rhifau cyfatebol, ysgrifennu rhif etholwr y pleidleisiwr wrth ymyl rhif y papur pleidleisio a roddwyd iddo
- rhoi papurau pleidleisio i bleidleiswyr, gan sicrhau bod y marc swyddogol arnynt
- gofyn y cwestiynau rhagnodedig pan gaiff ei gyfarwyddo i wneud hynny gan y Swyddog Llywyddu (gweler Atodiad 5a)
- sicrhau bod pleidleiswyr yn bwrw eu pleidlais yn gyfrinachol
- cadw cyfrinachedd y pleidlais bob amser
- ateb cwestiynau pleidleiswyr, lle bo hynny'n briodol, mewn modd cyfeillgar a phroffesiynol
- helpu gydag unrhyw ddyletswyddau eraill sy'n ymwneud â'r orsaf bleidleisio yn ôl cyfarwyddyd y Swyddog Llywyddu
- cynorthwyo'r Swyddog Llywyddu i gwblhau'r gweithdrefnau angenrheidiol ar ôl diwedd y pleidleisio

Os bydd mwy nag un orsaf bleidleisio mewn adeilad, caiff y Swyddog Canlyniadau neu staff etholiadol benodi un o'r Swyddogion Llywyddu i fod yn bennaf cyfrifol am y man pleidleisio.

Dyletswyddau'r Clerc Pleidleisio

Nid oes gan Glercod Pleidleisio yr un cyfrifoldebau â'r Swyddog Llywyddu, ond dylent fod yn ymwybodol o'r holl drefniadau pleidleisio a sut i ddelio ag unrhyw broblemau.

Prif ddyletswyddau'r Clerc Pleidleisio yw:

- cydymffurfio â chyfarwyddiadau'r Swyddog Canlyniadau a'r Swyddog Llywyddu
- helpu i drefnu'r orsaf bleidleisio a pharatoi i agor y pleidlais
- bod yn gwrtais ac yn broffesiynol wrth ddelio â phleidleiswyr, ymgeiswyr ac asiantiaid, cynrychiolwyr y Comisiwn Etholiadol ac arsylwyr achrededig
- gweithio mewn ffordd ddiuedd bob amser

3. Cyn y diwrnod pleidleisio

Hyfforddiant i staff gorsafoedd pleidleisio

Bydd angen i staff gorsafoedd pleidleisio gael eu briffio'n llawn am yr etholiadau ac ni allant ddibynnu ar brofiad blaenorol yn unig. Ni ddylai staff gorsafoedd pleidleisio ddibynnu'n gyfan gwbl ar y llawlyfr hwn chwaith. Dylai Swyddogion Canlyniadau fod wedi trefnu hyfforddiant neu sesiynau briffio cyn yr etholiadau a byddant yn disgwyl i staff gorsafoedd pleidleisio fod yn bresennol.

Lleoliad yr orsaf bleidleisio

Caiff Swyddogion Canlyniadau eu penodi i gynnal yr etholiadau o fewn pob ardal awdurdod lleol a nhw sy'n penderfynu faint o orsafoedd pleidleisio sydd eu hangen, ym mhle y dylent fod a faint o Swyddogion Llywyddu a Chlercod Pleidleisio sydd eu hangen i'w staffio.

Peidiwch â chymryd yn ganiataol y bydd gorsaf bleidleisio yn yr un man ag y bu ar gyfer etholiadau neu refferenda blaenorol. Bydd y Swyddog Canlyniadau yn rhoi gwybodaeth am leoliad yr orsaf bleidleisio pan gaiff penodiadau eu gwneud. Dylai pob aelod o dîm yr orsaf bleidleisio wybod ble mae'r orsaf bleidleisio cyn y diwrnod pleidleisio.

Efallai y bydd y Swyddog Canlyniadau yn gofyn i Swyddogion Llywyddu ymweld â'r orsaf bleidleisio cyn y diwrnod pleidleisio. Os felly, dylent drefnu amser sy'n gyfleus iddyn nhw a deiliad yr allwedd.

Dim ond ar ôl cael caniatâd deiliad yr allwedd y dylid cael mynediad i orsaf bleidleisio cyn y diwrnod pleidleisio. Byddwch yn ymwybodol o'r sensitifrwydd sy'n gysylltiedig ag ymweld â safleoedd awdurdodau lleol yn ystod oriau gwaith (yn enwedig sefydliadau addysgol a gofal cymdeithasol). Os yw'n bosibl, gall fod yn ddefnyddiol cyfarfod ag aelodau eraill o'r tîm yn

yr orsaf bleidleisio cyn y diwrnod pleidleisio er mwyn gweld pa gyfleusterau sydd ar gael a thrafod pa gyflenwadau a lluniaeth a all fod eu hangen.

Gall rhai safleoedd gynnwys dwy orsaf bleidleisio neu fwy. Os felly, dylai Swyddogion Llywyddu, ar gais y tîm etholiadau, gydlyn unrhyw ymweliad â'r safle cyn y diwrnod pleidleisio â'r Swyddogion Llywyddu eraill. Bydd deiliad yr allwedd yn gwerthfawrogi hyn a bydd yn galluogi cydweithwyr i drafod mynedfa, allanfa a chynllun pob un o'r gorsafoedd pleidleisio.

Dylai deiliad yr allwedd agor yr adeilad erbyn 6.30am fan bellaf ar y diwrnod pleidleisio. Os na fydd y person priodol ar gael i agor yr adeilad, gall y swyddfa etholiadau ofyn i'r Swyddog Llywyddu wneud trefniadau i gasglu'r allweddi cyn y diwrnod pleidleisio. Os bydd hyn yn digwydd, dylai Swyddogion Llywyddu sicrhau bod ganddynt yr holl allweddi perthnasol, gan gynnwys allweddi i unrhyw gatiâu, a manylion unrhyw larymau, a sicrhau bod rhif ffôn a chyfeiriad deiliad yr allwedd wrth law pe bai rhywbeth yn mynd o le.

Dylai staff gorsafoedd pleidleisio ystyried faint o amser y bydd yn ei gymryd iddynt fynd i'r orsaf bleidleisio ar fore'r etholiadau a chadw hyn mewn cof pan fyddant yn trefnu eu diwrnod. Drwy gyrraedd mewn da bryd, gall staff sicrhau bod yr orsaf bleidleisio wedi'i gosod yn briodol cyn i'r bleidlais agor am 7am.

Dylai staff gorsafoedd pleidleisio sicrhau bod ganddynt ddigon o fwyd a diod ar gyfer y diwrnod pleidleisio cyfan, gan na fyddant yn gallu gadael y man pleidleisio yn ystod y cyfnod pleidleisio.

Safonau ymddangosiad

Dylai awyrgylch yr orsaf bleidleisio fod yn gyfeillgar a phroffesiynol, a dylai staff yr orsaf bleidleisio wisgo'n unol â hynny. Fodd bynnag, bydd y staff yn yr orsaf bleidleisio drwy'r dydd a dylent ystyried eu cysur personol hefyd. Os bydd gofynion iechyd y cyhoedd i wisgo gorchudd wyneb yn parhau i fod ar waith ar y diwrnod pleidleisio, dylai staff gorsafoedd

pleidleisio wisgo un oni bai fod mesurau lliniaru eraill, megis sgriniau Perspex unigol, yn cael eu defnyddio.

Cofiwch fod staff gorsafoedd pleidleisio yn cynrychioli'r Swyddog Canlyniadau ac y dylent ymddwyn yn ddiuedd bob amser. Ni ddylid gwisgo unrhyw fathodynau, sloganau na lliwiau a allai godi amheuaeth ynglŷn â didueddrwydd staff yr orsaf bleidleisio.

Cysylltu ag aelodau eraill o'r tîm

Gall Swyddogion Canlyniadau roi manylion cyswllt unrhyw Clerc(od) Pleidleisio sydd ar ddyletswydd yn yr un orsaf bleidleisio i'r Swyddog Llywyddu. Os byddant yn gwneud hynny, dylai'r Swyddog Llywyddu gysylltu â'r Clerc(od) Pleidleisio cyn y diwrnod pleidleisio er mwyn sicrhau ei fod/eu bod yn gwybod ble mae'r orsaf bleidleisio a pha amser y mae angen iddo/iddynt gyrraedd.

Dosbarthu neu gasglu'r blwch pleidleisio

Oni bai bod y blwch pleidleisio yn cael ei ddosbarthu'n uniongyrchol i'r orsaf bleidleisio, bydd y Swyddog Canlyniadau yn hysbysu'r Swyddogion Llywyddu am y trefniadau ar gyfer casglu'r blwch pleidleisio ynghyd â holl ddeunyddiau perthnasol yr etholiad. Os bydd y Swyddog Llywyddu yn casglu'r blwch pleidleisio a deunyddiau eraill yr etholiad ac yn eu cadw yng nghartref y Swyddog Llywyddu, **rheid cymryd pob gofal i'w cadw'n ddiogel bob amser**. Yn benodol, ni ddylid byth gadael unrhyw ddeunyddiau etholiad mewn car gwag.

4. Y diwrnod pleidleisio: cyn i'r bleidlais agor

Rhaid i'r orsaf bleidleisio agor am 7am. Peidiwch â bod yn hwyr. Rhaid i chi hysbysu'r swyddfa etholiadau cyn gynted â phosibl os bydd unrhyw broblemau'n codi a allai eich atal rhag agor am 7am.

Cyrraedd yr orsaf bleidleisio

Rhaid i Swyddogion Llywyddu a Chlercod Pleidleisio gyrraedd yr orsaf bleidleisio erbyn 6.30am.

Bydd y Swyddog Canlyniadau wedi penderfynu, mewn ymgynghoriad â swyddogion iechyd y cyhoedd lleol, pa addasiadau cenedlaethol gofynnol neu addasiadau diamod lleol sydd eu hangen er mwyn helpu i sicrhau bod gorsafoedd pleidleisio yn lleoedd diogel i bleidleisio a gweithio ynddynt. Bydd y rhain yn dibynnu ar y lefel rhybudd cenedlaethol sydd wedi'i osod ar gyfer coronafeirws ar y pryd ond efallai bydd y Swyddog Canlyniadau am gael addasiadau ar waith hyd yn oed os nad oes eu hangen yn swyddogol. Bydd y Swyddog Canlyniadau yn rhoi gwybod am unrhyw fesurau a fydd ar waith yn eich gorsaf bleidleisio, a all gynnwys rhai o'r canlynol neu bob un ohonynt:

- Sicrhau bod hylif diheintio dwylo ar gael wrth fynd i mewn i'r orsaf a'i gadael (a'i fod hefyd ar gael i'r staff).
- Defnyddio system unffordd gyda mynedfa ac allanfa ar wahân, gan alluogi pleidleiswyr, staff ac unigolion eraill sy'n bresennol i symud mewn un cyfeiriad o amgylch yr orsaf bleidleisio, gyda marciau ar y llawr i'w helpu.
- Sicrhau bod staff ac arwyddion i groesawu pleidleiswyr, darparu gwybodaeth a'u helpu i symud o gwmpas yr orsaf bleidleisio.

- Annog pawb sy'n dod i mewn i'r orsaf bleidleisio i ddefnyddio gorchuddion wyneb, gan gynnwys cynnig gorchuddion wyneb i bleidleiswyr nad ydynt yn gwisgo un.
- Rheoli'r llif o bleidleiswyr i mewn ac allan o'r orsaf, yn ogystal ag unrhyw giwiau a allai ffurfio y tu allan, er mwyn helpu pobl i gadw pellter cymdeithasol.
- Sicrhau bod awyru digonol – gan agor ffenestri lle y bo modd.
- Gosod sgriniau Perspex rhwng y pleidleisiwr a staff yr orsaf bleidleisio.
- Galluogi i beiros ysgrifennu/pensiliau gael eu glanhau ar ôl pob defnydd neu ddarparu pensiliau untro i bleidleiswyr pan fydd angen.

Bydd angen i chi sicrhau bod digon o amser gennych i osod yr orsaf bleidleisio os na fydd hyn wedi'i wneud y noson cynt. Bydd hyn yn cynnwys gosod yr arwyddion a mesurau eraill i'w gwneud yn ddiogel i bleidleiswyr – felly efallai y bydd angen i chi gyrraedd cyn 6.30am er mwyn sicrhau bod popeth yn barod pan fydd yr orsaf bleidleisio'n agor am 7am.

Gwnewch yn siŵr eich bod yn caniatáu digon o amser i gyrraedd yr orsaf bleidleisio – peidiwch â bod yn hwyr. Rhaid i unrhyw aelodau o staff gorsafoedd pleidleisio sy'n hwyr am resymau na allant eu hosgoi neu staff na allant fynd i'r orsaf bleidleisio gysylltu â'r swyddfa etholiadau ar unwaith.

Os bydd gennych symptomau'r coronafeirws, ni ddylech fynychu'r orsaf bleidleisio a dylech gysylltu â'r Swyddog Canlyniadau cyn gynted â phosibl.

Rhaid i Swyddogion Llywyddu wneud yn siŵr bod pob oriawr neu gloc yn gywir er mwyn sicrhau bod yr orsaf bleidleisio ar agor ar amser.

Dylai Swyddogion Llywyddu, pan fydd y Swyddog Canlyniadau wedi gofyn iddynt wneud hynny, gasglu hysbysiad penodi'r Clercod Pleidleisio.

Dylai Swyddogion Llywyddu hefyd sicrhau bod Clercod Pleidleisio yn ymwybodol o'r gofynion o ran cyfrinachedd.

Beth sy'n digwydd os na fydd deiliad yr allwedd yn bresennol?

Yn gyntaf, ceisiwch gysylltu ag ef, naill ai dros y ffôn neu drwy anfon aelod o dîm yr orsaf bleidleisio i'w gartref. Os na ellir agor yr orsaf, cysylltwch â'r swyddfa etholiadau i roi gwybod am y sefyllfa a gofyn am ragor o gyfarwyddiadau. Os bydd angen, sefydlwch orsaf bleidleisio dros dro. Efallai y bydd digon o le wrth fynedfa'r adeilad, neu hyd yn oed y tu allan i'r adeilad. Mewn rhai achosion, mae Swyddogion Llywyddu wedi defnyddio cefn car. Beth bynnag fo'r sefyllfa, rhaid i bleidleiswyr allu pleidleisio'n gyfrinachol o 7am ymlaen.

Hysbyswch y swyddfa etholiadau ac unrhyw ymgeiswyr, asiantiaid ac arsylwyr sy'n bresennol am unrhyw drefniadau a wnewch.

Gwirio cyflenwadau a deunyddiau

Oni bai bod y Swyddog Canlyniadau yn eu cyflenwi'n uniongyrchol i'r orsaf bleidleisio, y Swyddog Llywyddu fydd yn gyfrifol am gludo'r blwch pleidleisio, deunyddiau'r etholiad ac unrhyw eitemau eraill i'r orsaf. Fel arfer, bydd yr eitemau mwy, fel bythau pleidleisio, wedi'u dosbarthu i'r safle ymlaen llaw. Bydd y Swyddog Canlyniadau yn hysbysu Swyddogion Llywyddu am y trefniadau.

Caiff rhestr wirio o gyflenwadau gorsafoedd pleidleisio ei darparu gyda'r blwch pleidleisio ac unrhyw ddeunyddiau eraill ar gyfer gorsafoedd pleidleisio. Wrth wirio'r cynnwys, os gwelwch fod unrhyw eitemau o gyfarpar neu ddeunyddiau a restrir ar goll, cysylltwch â'r Swyddog Canlyniadau ar unwaith. Dylid gwirio deunyddiau wrth iddynt gyrraedd. Byddwch yn ofalus wrth godi'r deunyddiau neu'r cyfarpar; gallant fod yn drwm (gweler Atodiad 9 am wybodaeth am iechyd a diogelwch).

Dylai'r Swyddog Llywyddu gadarnhau ei fod wedi cael y gofrestr gywir ar gyfer ei orsaf bleidleisio a'i bod yn cynnwys y nifer disgwylidig o etholwyr a ddyrannwyd i'w orsaf bleidleisio.

Dylai'r Swyddog Llywyddu sicrhau bod y papurau pleidleisio yn dilyn trefn rifol, ac mai dyma'r papurau cywir ar gyfer yr orsaf bleidleisio ac nad oes unrhyw wallau amlwg o ran rhifau'r papurau.

Dylid gwirio'r rhifau ar gefn y papurau pleidleisio yn erbyn rhifau'r papurau pleidleisio sydd wedi'u hargraffu ar y rhestr rhifau cyfatebol. Dylid gwneud hyn cyn i'r bleidlais agor. Dylid rhoi'r papurau pleidleisio yn yr un drefn â'r hyn sydd wedi'i hargraffu ar y rhestr rhifau cyfatebol. Os na fydd y rhifau'n cyfateb, cysylltwch â'r Swyddog Canlyniadau ar unwaith.

Dylai'r Swyddog Llywyddu gadarnhau hefyd fod y marc adnabod unigryw ar y papurau pleidleisio a bod y marc swyddogol parod arnynt hefyd.

Os bydd y Swyddog Canlyniadau wedi darparu'r datganiad ynghylch y personau a enwebwyd, dylai'r Swyddog Llywyddu hefyd wneud yn siŵr bod manylion yr ymgeiswyr ar y papurau pleidleisio yn cyfateb i'r rhai ar y datganiad hwnnw.

Peidiwch â rhoi papurau pleidleisio sy'n cynnwys gwallau neu brint aneglur.

Cynllun yr orsaf bleidleisio

Y dasg gyntaf ar ôl cyrraedd fydd gosod yr orsaf bleidleisio, oni bai bod rhywun eisoes wedi gwneud hyn ar eich rhan y noson gynt. Mae cynllun yr ystafell yn bwysig. Gallai cynllun gwael beri dryswch diangen a phroblemau mynediad. Mae Atodiad 11 yn darparu rhestr wirio sy'n cynnwys gosod gorsaf bleidleisio ac arddangos hysbysiadau. Hyd yn oed os bydd yr orsaf bleidleisio wedi'i gosod ar eich rhan, dylech sicrhau o hyd ei bod wedi'i gosod yn briodol cyn agor yr orsaf bleidleisio gan ddefnyddio'r rhestr wirio yn Atodiad 11.

Efallai y bydd gofalmwr wedi trefnu'r ystafell yn barod, yn enwedig os yw'r Swyddog Canlyniadau neu'r Swyddog Llywyddu wedi rhoi cyfarwyddiadau iddynt ynglŷn â chynllun yr orsaf bleidleisio ymlaen llaw. Fodd bynnag, mae'n bosibl y bydd yn rhaid i staff yr orsaf bleidleisio osod yr ystafell neu symud y dodrefn. Mae rhai bythau pleidleisio yn drwm; byddwch yn ofalus wrth eu gosod neu eu symud (gweler Atodiad 9 am gyngor ar faterion yn ymwneud ag iechyd a diogelwch).

Ceir enghreifftiau o gynlluniau ar gyfer trefniadau gwahanol ar dudalen 9. Canllaw yw'r rhain ac efallai y bydd angen eu haddasu yn unol ag amgylchiadau lleol.

Rhaid i'r cynllun fod yn addas i'r pleidleisiwr a helpu i sicrhau bod yr orsaf bleidleisio yn rhedeg yn hwylus. Yn benodol, rhaid ystyried anghenion pleidleiswyr ag amrywiaeth o anabledau.

Er enghraifft:

- A yw'r blwch pleidleisio yn hygyrch i bob pleidleisiwr?
- A all defnyddiwr cadair olwyn fynd o gwmpas yr orsaf bleidleisio a'r ardal gyfagos yn ddidrafferth?
- A yw'r holl fythau pleidleisio wedi'u gosod mewn ffordd sy'n parhau preifatrwydd pleidleisio pob pleidleisiwr?
- A yw'r bwth pleidleisio lefel isel yn y safle mwyaf priodol i ddefnyddwyr cadeiriau olwyn, gyda digon o le i gadair olwyn symud o gwmpas yn gyfforddus?
- A yw'r hysbysiadau wedi'u gosod fel y gall pob pleidleisiwr eu darllen, gan gynnwys pobl â nam ar eu golwg a'r rhai mewn cadeiriau olwyn?
- A yw'r bythau pleidleisio wedi'u lleoli er mwyn gwneud y defnydd gorau o'r golau sydd ar gael?
- A yw'r asiantiaid pleidleisio a'r arsylwyr wedi'u lleoli fel nad ydynt yn ymyrryd â'r gweithrediadau ond eu bod yn dal yn gallu eu gweld?

- A oes seddi ar gael yn yr orsaf bleidleisio i etholwyr na allant sefyll am gyfnodau hir?

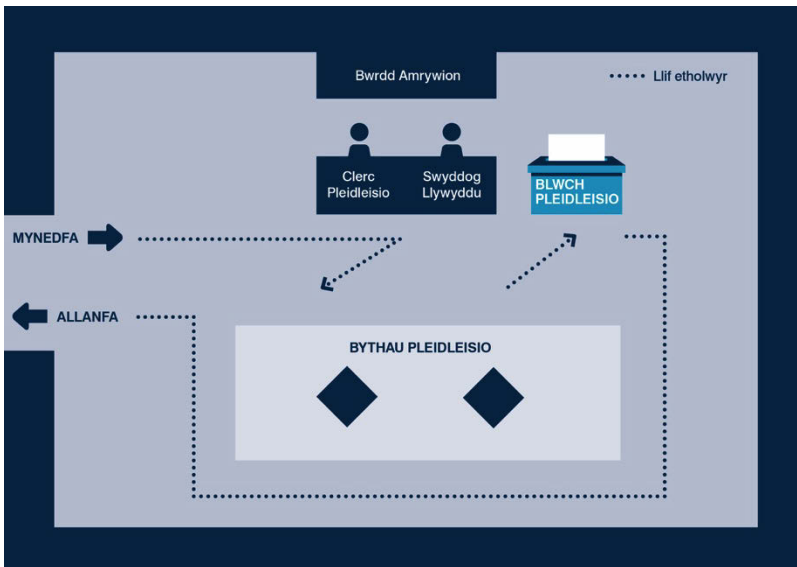
Ym mhob achos:

- Defnyddiwch y rhestr wirio yn Atodiad 11 wrth osod yr orsaf bleidleisio neu wrth sicrhau ei bod wedi'i gosod yn gywir.
- Gwnewch yn siŵr nad yw'r bythau pleidleisio wedi'u lleoli mewn manau lle gall pobl y tu allan weld sut mae pleidleiswyr yn marcio eu papurau pleidleisio.
- Trefnwch y blwch pleidleisio a'r bythau pleidleisio fel eu bod yn hygyrch i bob pleidleisiwr, ond eto i gyd yn weladwy i staff yr orsaf bleidleisio.
- Gosodwch y bwrdd rhoi papurau a'r blwch pleidleisio mewn ffordd sy'n atal unrhyw pleidleisiwr rhag gadael yr orsaf bleidleisio heb fynd heibio i chi a'r blwch pleidleisio ac sy'n eich galluogi i gadarnhau nad yw'n gadael yr orsaf bleidleisio gyda'i bapur pleidleisio.
- Ystyriwch pa drefniadau y byddai angen i chi eu gwneud er mwyn gallu derbyn pleidleiswyr yn ystod cyfnodau prysur a delio â nhw.
- Gwnewch yn siŵr bod gennych fanylion cyswllt y swyddfa etholiadau a dilynwch unrhyw weithdrefnau uwchgyfeirio yn ôl cyfarwyddyd y Swyddog Canlyniadau os bydd unrhyw faterion yn codi yn ystod y diwrnod pleidleisio.

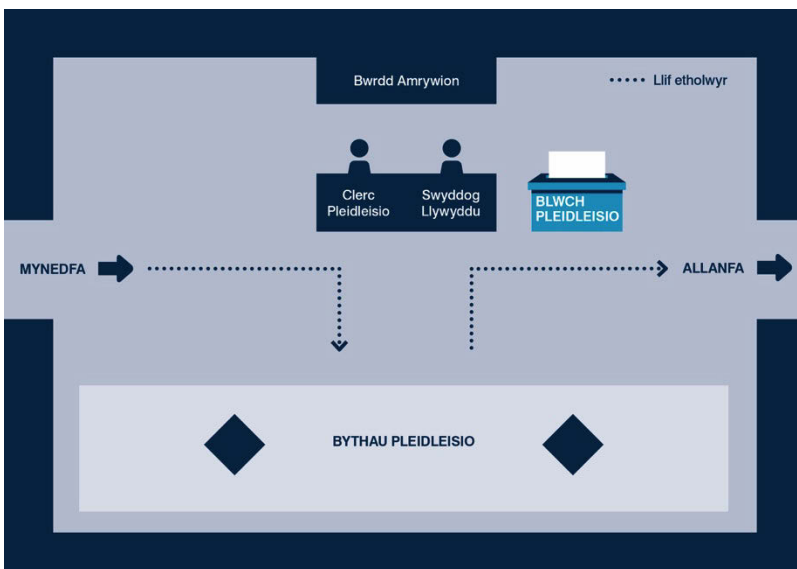
Mewn ystafell â mwy nag un orsaf bleidleisio, cofiwch fod yn rhaid cadw'r blychau pleidleisio ar wahân. Fel arall, gallai pleidleiswyr o un orsaf bleidleisio roi eu papur pleidleisio yn y blwch pleidleisio anghywir mewn camgymeriad ac ni fydd cyfrifon papurau pleidleisio'r ddwy orsaf bleidleisio yn cyfateb.

Hyd yn oed os bydd y blychau pleidleisio yn cael eu cadw ar wahân, dylai staff fod yn wyliadwrus o hyd oherwydd gallai pleidleiswyr ddrysu ynghylch pa flwch pleidleisio y dylent ei ddefnyddio.

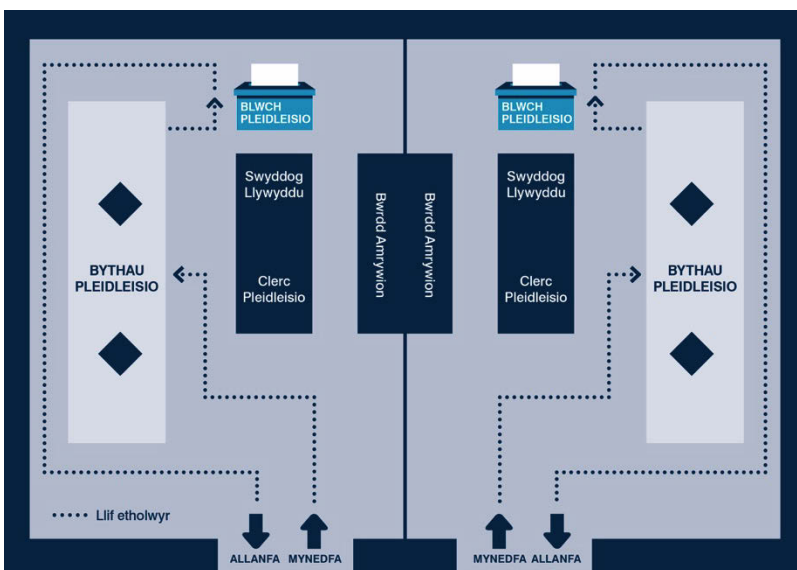
Enghraifft o gynllun gorsaf bleidleisio unigol sydd ag un fynedfa/allanfa:

Enghraifft o gynllun gorsaf bleidleisio unigol sydd â mynedfa ac allanfa ar wahân:

Enghraifft o gynllun gorsaf bleidleisio ddwbl:

Arwyddion a hysbysiadau

Meddylwch am ddiben pob arwydd a hysbysiad wrth ei osod i fyny. Cerddwch y llwybr y mae disgwyl i'r pleidleisiwr ei ddilyn, gan wirio pob arwydd a hysbysiad. Mae rhai arwyddion a hysbysiadau yn gyfeiriol tra bod eraill yn rhoi gwybodaeth i bleidleiswyr. Sicrhewch eu bod wedi'u gosod fel y gall pob pleidleisiwr eu darllen, gan gynnwys y rhai hynny mewn cadeiriau olwyn a phobl â nam ar eu golwg. Os nad yw'r arwyddion a'r hysbysiadau yn ddwyieithog, rhaid i chi arddangos fersiynau Cymraeg a Saesneg.

Rhaid arddangos yr hysbysiad 'Sut i bleidleisio yn yr etholiad hwn' y tu mewn a'r tu allan i'r orsaf bleidleisio. Os bydd y Swyddog Canlyniadau wedi darparu'r fath hysbysiadau mewn Braille, mewn ieithoedd eraill heblaw Cymraeg a Saesneg, ac ar ffurf darluniau, dylai'r rhain hefyd gael eu harddangos y tu mewn a'r tu allan i'r orsaf bleidleisio.

Yr **unig** hysbysiad y dylid ei arddangos ym mhob bwth pleidleisio yw'r un sy'n rhoi gwybodaeth am sut i farcio'r papur pleidleisio yn yr etholiad hwn. Os bydd y Swyddog Canlyniadau wedi darparu unrhyw hysbysiadau o'r fath mewn ieithoedd a fformatau eraill, e.e. mewn Braille, mewn ieithoedd eraill heblaw Cymraeg a Saesneg, neu ar ffurf darluniau, dylai'r rhain hefyd gael eu harddangos y tu mewn i'r bwth bleidleisio. Ni ddylid arddangos unrhyw hysbysiadau eraill yn y bwth pleidleisio.

Rhaid arddangos copi sampl mawr o'r papur pleidleisio (gyda'r gair 'sampl' arno) y tu mewn i'r orsaf bleidleisio hefyd, yn ddelfrydol mewn man â digon o olau lle gall pleidleiswyr ei weld yn hawdd cyn cael eu papur pleidleisio.

Bydd y Swyddog Canlyniadau hefyd yn darparu copi llaw mwy o faint o'r papur pleidleisio (gyda'r gair 'sampl' arno). Gall pleidleiswyr sy'n rhannol ddall fynd â hwn gyda nhw i'r bwth pleidleisio er mwyn cyfeirio ato wrth farcio eu papur pleidleisio.

Gwnewch yn siŵr nad oes unrhyw ddeunydd y gellir dehongli ei fod yn cefnogi safbwyntiau unrhyw blaid neu ymgeisydd sy'n cymryd rhan

yn yr etholiadau wedi'i arddangos yn y safle neu ar y safle. Os gwelir unrhyw ddeunyddiau o'r fath, rhaid eu tynnu i lawr neu'u gorchuddio.

Pwy all fod yn bresennol yn yr orsaf bleidleisio?

Mae'r gyfraith yn rhoi hawl benodol i unigolion arbennig fod yn bresennol mewn gorsafoedd pleidleisio (yn ogystal â staff etholiadau a phleidleiswyr), sef:

- ymgeiswyr
- asiantiaid etholiad
- asiantiaid pleidleisio
- swyddogion yr heddlu a swyddogion cymorth cymunedol sydd ar ddyletswydd yn yr orsaf bleidleisio
- cynrychiolwyr y Comisiwn Etholiadol
- arsylwyr achrededig
- y rhai dan 16 oed sy'n dod gyda phleidleiswyr
- cymdeithion pleidleiswyr anabl

Y Swyddog Canlyniadau a'i staff

Gall y Swyddog Canlyniadau a'i staff ymweld â'r orsaf yn ystod y dydd, er enghraifft, er mwyn cyflawni dyletswyddau fel cyflenwi mwy o gyfarpar, archwilio'r orsaf bleidleisio, neu gasglu papurau pleidleisio drwy'r post a gyflwynwyd gan bleidleiswyr yn yr orsaf bleidleisio.

Ymgeiswyr, asiantiaid etholiad ac asiantiaid pleidleisio

Caiff yr holl ymgeiswyr sy'n ymladd yr etholiadau a'r asiantiaid etholiad fynd i mewn i orsaf bleidleisio ac aros yno ond rhaid iddynt beidio ag ymyrryd â'r pleidleisio na cheisio canfasio pleidleiswyr.

Gall asiantiaid pleidleisio gael eu penodi i weithio ar ran ymgeiswyr ar y diwrnod pleidleisio. Caiff asiantiaid pleidleisio fynd i mewn i orsaf bleidleisio ac aros yno, ac arsylwi ar y broses bleidleisio. Y prif reswm dros benodi asiantiaid pleidleisio yw canfod achosion o gambersonadu – hynny yw, pobl yn pleidleisio'n anghyfreithlon yn enw pleidleisiwr arall. Ni chaiff mwy nag un asiant pleidleisio fynd i mewn i orsaf bleidleisio ar yr un pryd ar ran yr un ymgeisydd. Bydd y Swyddog Canlyniadau wedi hysbysu'r Swyddog Llywyddu ymlaen llaw os bydd unrhyw asiantiaid pleidleisio wedi'u penodi i fod yn bresennol yn yr orsaf bleidleisio.

Efallai yr hoffai asiantiaid pleidleisio nodi pwy sydd wedi pleidleisio ar eu copi eu hunain o'r gofrestr etholwyr, ond ni allant fynd â'r copi hwn o'r gofrestr allan o'r orsaf bleidleisio nes bod y pleidleisio wedi dod i ben. Rhaid iddynt beidio ag ymyrryd â'r broses bleidleisio nac ymgyrchu na chanfasio pleidleisiwyr yn yr orsaf bleidleisio. Os byddant yn gwisgo roséd neu fathodyn, dylai fod yn blaen ond gall ddangos enw ymgeisydd, plaid a/neu arwyddlun. Cânt arsylwi ar y broses o baratoi, agor a chau'r orsaf bleidleisio a gallant ychwanegu eu sêl at y blwch pleidleisio ar ddiwedd y cyfnod pleidleisio (ond nid pan agorir y bleidlais). Yn ystod oriau pleidleisio, dylai'r asiantiaid pleidleisio sy'n bresennol gael eu gosod wrth fwrdd ar wahân sy'n ddigon agos iddynt arsylwi a chlywed yr hyn sy'n digwydd ond nad yw'n amharu ar gyfrinachedd y bleidlais.

Swyddogion yr heddlu sydd ar ddyletswydd yn yr orsaf bleidleisio

Gall swyddogion yr heddlu a swyddogion cymorth cymunedol yr heddlu sydd ar ddyletswydd fod yn bresennol yn yr orsaf bleidleisio ar unrhyw adeg, er mai dyletswydd y Swyddog Llywyddu yw cadw trefn yn yr orsaf bleidleisio (gweler Atodiad 6 am wybodaeth am ddiogelwch yn yr orsaf bleidleisio).

Cynrychiolwyr y Comisiwn Etholiadol ac arsylwyr achrededig

Caiff cynrychiolwyr y Comisiwn Etholiadol ac unigolion eraill sydd wedi'u hachredu drwy gynllun arsylwyr swyddogol y Comisiwn fod yn bresennol yn holl weithrediadau gorsafoedd pleidleisio. Nid oes angen iddynt roi gwybod ymlaen llaw ble y maent yn bwriadu arsylwi, ond rhaid i bob arsylwr gario prawf adnabod â llun ac ni ddylid caniatáu iddo arsylwi heb y prawf hwn (gweler enghreifftiau isod).

Enghraifft o brawf adnabod a roddir i gynrychiolwyr y Comisiwn (pinc):

The Electoral Commission

Joy Smith

Electoral Commission representative

Y Comisiwn Etholiadol The Electoral Commission

Joy Smith

Cynrychiolydd y Comisiwn Etholiadol
Electoral Commission representative

Enghraifft o brawf adnabod a roddir i arsylwyr achrededig (arian):

**Accredited
Electoral
Observer**

Lauren Brown

Valid from 01/01/2022 to 31/12/2024
000002

**Arsyllwr
Etholiadol
Achrededig**   **Accredited
Electoral
Observer**

Lauren Brown

Yn ddilys 01/01/2022 i 31/12/2024
00001

Gellir bob amser cysylltu â'r swyddfa etholiadau i gadarnhau statws unigolion sy'n ceisio mynd i mewn i orsafoedd pleidleisio fel arsylwyr.

Mae cynrychiolwyr y Comisiwn ac arsylwyr achrededig yn cytuno i lynu wrth God ymddygiad, sy'n cynnwys cytundeb na fyddant yn ymyrryd ag unrhyw weithrediadau. Gall Swyddogion Llywyddu ofyn i arsylwyr (ond nid cynrychiolwyr y Comisiwn) adael yr orsaf bleidleisio, ond dim ond os byddant yn gwneud y canlynol:

- torri neu geisio torri cyfrinachedd y bleidlais
- rhwystro'r broses bleidleisio yn fwriadol
- holi pleidleiswyr am eu dewisiadau pleidleisio

Os caiff arsylwr ei anfon o'r orsaf bleidleisio, rhaid i'r Swyddog Llywyddu roi nodyn i'r arsylwr yn nodi'r rhesymau pam y cafodd ei anfon o'r orsaf.

Dylai Swyddogion Llywyddu hefyd gofnodi unrhyw ddigwyddiadau o'r fath a hysbysu'r Swyddog Canlyniadau cyn gynted â phosibl.

Ni chaiff unrhyw arsylwr a gafodd ei anfon o'r orsaf dan yr amgylchiadau uchod, ddod yn ôl i mewn i'r orsaf bleidleisio am weddill y bleidlais.

Er mwyn sicrhau y caiff y bleidlais ei chynnal yn ddiogel ac yn effeithiol, caiff Swyddogion Llywyddu gyfyngu ar nifer yr arsylwyr achrededig (ond nid cynrychiolwyr y Comisiwn) sy'n bresennol mewn gorsaf bleidleisio am gyfnod penodedig – er enghraifft, am hanner awr neu awr. Os bydd amgylchiadau'n codi lle, oherwydd nifer yr etholwyr sy'n aros i bleidleisio neu nifer yr arsylwyr sydd eisoes yn bresennol, mae risg na fydd modd cynnal y gweithrediadau mewn ffordd ddiogel ac effeithiol, efallai y bydd angen i chi gyfyngu ar nifer yr arsylwyr a/neu faint o amser y gall arsylwyr aros yn yr orsaf bleidleisio dros dro, er mwyn sicrhau bod modd cynnal y bleidlais yn effeithiol. Fodd bynnag, mae'n bwysig nodi na chaiff unrhyw swyddog wahardd pob arsylwr o'r broses gyfan, dim ond cyfyngu ar nifer yr arsylwyr sy'n bresennol ar unrhyw adeg. Pan gymerir y fath gamau, dylid cofnodi hyn mewn cofnod gorsaf bleidleisio.

Dylai Swyddogion Llywyddu gofnodi manylion unrhyw arsylwyr achrededig neu gynrychiolwyr y Comisiwn a fydd yn bresennol yn eu gorsaf bleidleisio.

Mae arsylwi etholiadol yn rhan ddilys a gwerthfawr o'r broses etholiadol a dylid gofalu na chaiff arsylwyr eu rhwystro na'u hatal rhag arsylwi.

Y rhai dan 16 oed sy'n dod gyda phleidleiswyr

Caiff pobl ifanc dan 16 oed fynd i mewn i'r orsaf bleidleisio gyda phleidleiswyr er mwyn arsylwi ar y drefn bleidleisio. Gall Swyddogion Llywyddu gyfyngu ar nifer y rhai dan 16 oed a all fod yn yr orsaf bleidleisio ar yr un pryd os credant fod eu presenoldeb yn amharu ar y gweithrediadau mewn unrhyw ffordd.

Cymdeithion pleidleiswyr ag anabledau

Er y bydd llawer o bleidleiswyr anabl yn gallu pleidleisio heb gymorth, ni fydd pob un ohonynt, a gall y rhai hynny ddod â rhywun gyda nhw i fwrw eu pleidlais. Wrth ddelio â phleidleiswyr anabl sydd angen cymorth gan gydymaith, gwnewch yn siŵr eich bod yn siarad yn uniongyrchol â'r pleidleisiwr ac yn ymateb iddo, ac nid dim ond y cydymaith.

Gweler Atodiad 1 am ragor o fanylion, gan gynnwys pa gymorth y gall y Swyddog Llywyddu ei gynnig.

Selio'r blwch pleidleisio

Rhaid i'r Swyddog Llywyddu gau a selio'r blwch pleidleisio ychydig funudau cyn 7am, ar ôl dangos i'r rhai sydd â hawl i fod yn bresennol ei fod yn wag. Mewn rhai achosion, er enghraifft oherwydd nifer yr etholwyr a ddyrannwyd i'r orsaf bleidleisio, efallai y bydd mwy nag un blwch pleidleisio wedi'i roi i'r Swyddog Llywyddu. Mewn achos o'r fath, rhaid i bob blwch pleidleisio gael ei selio, ar ôl dangos i'r rhai sydd â hawl i fod yn bresennol fod y blwch yn wag, cyn i'r cyfnod pleidleisio ddechrau. Os cewch unrhyw flychau ychwanegol, dylai'r rhain gael eu storio o'r golwg yn ddiogel hyd nes bod eu hangen.

Mae dyluniad blychau pleidleisio, yn ogystal â sut i'w selio, yn amrywio. Pa bynnag ddull selio a ddefnyddir, gwnewch yn siŵr bod y blwch pleidleisio wedi'i selio'n gywir. Ar y cam hwn, ni ddylid caniatáu i ymgeiswyr, asiantiaid etholiad nac asiantiaid pleidleisio osod eu seliau ar y blwch pleidleisio: dim ond ar ôl diwedd y cyfnod pleidleisio y gallant osod eu seliau.

Rhai tasgau munud olaf i'w cwblhau

Yn union cyn i'r orsaf bleidleisio agor, cymerwch rai munudau i wneud yn siŵr bod popeth yn barod. Gwnewch yn siŵr bod y papurau pleidleisio, y rhestr rhifau cyfatebol, papurau pleidleisio a gyflwynwyd a dogfennau swyddogol eraill yn cael eu cadw'n ddiogel allan o gyrraedd pleidleiswyr. Dylai papurau

pleidleisio a gyflwynwyd gael eu cadw ar wahân er mwyn sicrhau na chânt eu rhoi i neb mewn camgymeriad. Mae'n hawdd adnabod papurau pleidleisio a gyflwynwyd gan fod eu lliw yn wahanol i'r papurau pleidleisio cyffredin.

Bydd y Swyddog Canlyniadau yn rhoi gwybod i chi am liwiau'r holl bapurau pleidleisio a ddefnyddir ar gyfer yr etholiadau hyn.

Mae Atodiad 5b yn cynnwys gwybodaeth am bryd y dylid rhoi papurau pleidleisio a gyflwynwyd.

Ni chaiff papurau pleidleisio eu darparu ar ffurf dalennau rhydd, yn hytrach mae'n debygol y cânt eu cyflenwi mewn llyfrau y gellir eu tynnu allan ohonynt wrth eu rhoi. Gwnewch yn siŵr bod y papurau pleidleisio yn dilyn y drefn rifol gywir a bod y rhifau yn cyfateb i'r rhai sydd wedi'u hargraffu'n barod ar y rhestr rhifau cyfatebol. Gwnewch yn siŵr eich bod yn barod i roi'r papurau pleidleisio, gan ddechrau gyda'r papur pleidleisio sydd â'r rhif isaf. Bydd hyn yn arbed problemau cyfrifo ar ddiwedd y cyfnod pleidleisio.

Gwnewch yn siŵr bod y marc adnabod unigryw i'w weld ar gefn y papurau pleidleisio a bod y marc swyddogol i'w weld hefyd.

Gall pleidleiswyr ddod â'u beiro ysgrifennu neu eu pensil eu hunain i'w ddefnyddio. Fodd bynnag, bydd angen i beiros ysgrifennu/pensiliau fod ar gael o hyd a bydd y Swyddog Canlyniadau yn rhoi gwybod sut y caiff eu defnydd ei reoli yn yr orsaf bleidleisio.

5. Y diwrnod pleidleisio: agor a chynnal y bleidlais

Mae'r bleidlais ar agor rhwng 7am a 10pm.

Agor yr orsaf bleidleisio

Efallai y bydd nifer o etholwyr yn aros i'r orsaf bleidleisio agor. Cyfarchwch nhw a gwahoddwch nhw i ddod i mewn am 7am.

Peidiwch â rhoi papurau pleidleisio i neb cyn 7am.

Crynodeb o'r drefn bleidleisio

Cofiwch y dylai holl staff gorsafoedd pleidleisio a phleidleiswyr ddilyn unrhyw gyngor iechyd y cyhoedd i gadw pellter cymdeithasol, diheintio eu dwylo a gwisgo gorchudd wyneb bob amser pan fyddant yn yr orsaf bleidleisio.

Os bydd gofyniad i wisgo gorchudd wyneb ar waith, dylid atgoffa unrhyw un sy'n mynd i mewn i'r orsaf bleidleisio heb orchudd wyneb o'r angen i wisgo un oni chaiff ei eithrio rhag gwneud hynny. Dylid sicrhau bod cyflenwad o orchuddion wyneb ar gael i unrhyw un sy'n mynd i mewn i'r orsaf bleidleisio sydd heb un.

Yn y sefyllfa hon, nid cyfrifoldeb staff gorsafoedd pleidleisio yw herio unrhyw bleidleisiwr nad yw'n gwisgo gorchudd wyneb. Ni ddylai'r staff atal pleidleisiwr rhag mynd i mewn i'r orsaf a phleidleisio os nad yw'n gwisgo gorchudd wyneb.

I'r rhan fwyaf o bleidleiswyr a fydd yn dod i'r orsaf bleidleisio, bydd y broses bleidleisio yn syml. Dylid dilyn y drefn ganlynol yn yr amgylchiadau hyn:

Cam un – cadarnhau pwys yw'r pleidleisiwr

- Cyfarchwch yr etholwyr, gofynnwch iddynt gadarnhau eu henw a'u cyfeiriad, a gwnewch yn siŵr eu bod yn gymwys i bleidleisio yn yr etholiad.
- Marciwch y gofrestr etholwyr yn erbyn y rhif etholwr (ond nid drwyddo) drwy osod llinell syth yn erbyn cofnod y pleidleisiwr ar y gofrestr.
- Dywedwch rif ac enw'r etholwr.

Cam dau – rhoi'r papurau pleidleisio

- Ysgrifennwch y rhif etholwr (gan gynnwys llythyren/llythrennau cyfeirio'r dosbarth etholiadol os nad yw wedi'i argraffu/nad ydynt wedi'u hargraffu'n barod) ar y rhestr rhifau cyfatebol wrth ymyl rhif y papur pleidleisio y byddwch yn ei roi.
- Gwnewch yn siŵr bod y papur pleidleisio yn cynnwys marc swyddogol sydd wedi'i argraffu'n barod (e.e. cod bar neu ddyfrnod). Os nad yw, dilynwch y weithdrefn a nodir o dan 'Beth sy'n digwydd os nad yw'r papur pleidleisio yn cynnwys y marc swyddogol?' ar dudalen 17.
- Plygwch y papur pleidleisio, a'i roi wedyn i'r pleidleisiwr heb ei blygu fel y gall weld yr holl ymgeiswyr ar y papur.

Cam tri – pleidleisio

- Sicrhewch fod pleidleiswyr yn mynd i'r bythau pleidleisio yn unigol er mwyn gwarchod eu hawl i bleidlais gyfrinachol. Ni ddylai neb arall fynd gyda phleidleisiwr i fwth pleidleisio oni bai bod pleidleisiwr sy'n anabl neu'n methu darllen wedi gofyn am gymorth i bleidleisio (gweler Atodiad 1 i gael rhagor o wybodaeth am bleidleisio gyda chymorth cydymaith).
- Mae'r pleidleisiwr yn marcio'r papur pleidleisio ym mhreifatrwydd y bwth pleidleisio.

- Cyn i'r pleidleisiwr roi'r papur pleidleisio yn y blwch pleidleisio, dylai blygu'r papur pleidleisio a dylai ddangos rhif y papur pleidleisio a'r marc adnabod unigryw ar gefn y papur pleidleisio i'r Swyddog Llywyddu.
- Dywedwch 'hwyl fawr' a diolch wrth y pleidleisiwr wrth iddo adael yr orsaf pleidleisio.

Mae'r atodiadau yn y llawlyfr hwn yn dangos beth i'w wneud pan fydd rhywbeth anarferol yn digwydd, e.e. sefydlu hawl i bleidleisio a delio â phleidleiswyr dienw, pleidleiswyr sy'n pleidleisio drwy ddirprwy a phleidleiswyr sy'n pleidleisio drwy ddirprwy mewn argyfwng. Dylai Swyddogion Llywyddu ddarllen yr adrannau hyn cyn y diwrnod pleidleisio er mwyn bod yn barod.

Cofiwch ddilyn pob cam o'r broses yn ofalus neu efallai y byddwch yn difreinio'r pleidleisiwr drwy amryfusedd.

Cam un – cadarnhau pwy yw'r pleidleisiwr

Mewn gorsaf bleidleisio â Swyddog Llywyddu a dim ond un Clerc Pleidleisio, dylai un person fod yn gyfrifol am y gofrestr etholwyr a'r papurau pleidleisio a dylai'r llall fod yn gyfrifol am sicrhau bod y rhif etholwr yn cael ei gofnodi'n gywir ar y rhestr rhifau cyfatebol. Gall y Swyddog Canlyniadau roi arweiniad ar sut y dylid rhannu'r gwaith hwn a rhaid cydymffurfio â'r arweiniad hwn.

Os oes dau Clerc Pleidleisio, efallai yr hoffai'r Swyddog Llywyddu oruchwylio'r broses, gan ddelio ag etholwyr ac unrhyw amgylchiadau arbennig. Yn yr achos hwn, dylai'r ddau Clerc Pleidleisio rannu dyletswyddau a gallent gyfnewid rolau bob hyn a hyn, yn ôl cyfarwyddyd y Swyddog Llywyddu.

Dylid cyfarch etholwyr wrth iddynt ddod at y bwrdd. Os oes dwy orsaf bleidleisio yn yr ystafell, gwnewch yn siŵr bod yr etholwyr yn mynd i'r bwrdd cywir. Dylai fod arwyddion i'w gweld sy'n rhestru'r strydoedd neu'r cyfeiriadau ar gyfer pob gorsaf a dylai staff yr orsaf bleidleisio fod wrth law i helpu etholwyr.

Mae'r rhan fwyaf o etholwyr yn dod â'u cerdyn pleidleisio gyda nhw i'w ddangos i'r Clerc Pleidleisio er nad yw hyn yn ofynnol i'r rhan fwyaf o bleidleiswyr. Cynigiwch roi'r cerdyn pleidleisio hwn yn ôl i'r etholwr: bydd yn ei helpu i roi gwybodaeth i rifwyr y tu allan os yw'n dymuno gwneud hynny. Os bydd yr etholwr yn gwrthod y cerdyn pleidleisio, dylai'r Clerc Pleidleisio waredu'r cerdyn yn ddiogel.

Oni bai bod gan etholwr gofnod dienw, rhaid i'r Clerc Pleidleisio wneud y canlynol:

- cadarnhau enw a chyfeiriad yr etholwr a gwneud yn siŵr ei fod yn y gofrestr etholwyr a'i fod yn gymwys i bleidleisio yn yr etholiadau
- tynnu llinell syth yn erbyn (ond nid drwy) ei gofnod ar y gofrestr etholwyr
- darllen yn uchel enw'r etholwr, ei rif etholwr a chyfeirnod y dosbarth etholiadol o'r gofrestr etholwyr (er mwyn rhwystro cambersonadu)

Dim ond etholwyr â chofnodion dienw yn y gofrestr, a'u dirprwyon, sy'n gorfod cyflwyno eu cerdyn pleidleisio, neu eu cerdyn pleidleisio dirprwy, er mwyn pleidleisio.

Y rheswm dros hyn yw bod etholwyr â chofnod dienw yn cael eu cofrestru heb eu henw na'u cyfeiriad er mwyn eu diogelu rhag niwed. Dychwelwch y cerdyn pleidleisio i unrhyw etholwr o'r fath ar ôl i chi farcio eu cofnod ar y gofrestr. Am eglurhad o'r drefn bleidleisio ar gyfer etholwyr dienw, gweler Atodiad 4.

Enwau pwy sydd ar y gofrestr etholwyr?

Yn y rhan fwyaf o achosion, bydd y gofrestr etholwyr yn cynnwys enwau'r holl etholwyr a neilltuwyd i'r orsaf bleidleisio. Efallai y bydd rhai etholwyr wedi cofrestru'n ddiennw a byddant yn ymddangos heb eu henw na'u cyfeiriad. Bydd cofnodion y bobl hyn yn y gofrestr yn cynnwys eu rhif etholwr a'r llythyren 'N', a byddant yn ymddangos ar ddiwedd y gofrestr o dan yr adran 'etholwyr eraill'.

Ynghyd â'u henw, mae cofnodion y rhan fwyaf o etholwyr ond yn cynnwys eu rhif etholwr a'u cyfeiriad. Mae'r etholwyr hyn yn gymwys i bleidleisio mewn unrhyw etholiad. Bydd gan rai etholwyr lythyren neu ddyddiad o flaen eu henw hefyd. Mae'r llythrennau hyn yn dangos eu bod yn gymwys i bleidleisio mewn etholiadau penodol ac mae'r dyddiad yn nodi pryd y byddant yn cyrraedd oedran pleidleisio.

Pwy all bleidleisio mewn etholiadau llywodraeth leol?

- Etholwyr heb llythrennau na dyddiadau o flaen eu henw.
- Etholwyr â chofnod dienw sydd heb lythyren wrth ymyl eu cofnod heblaw am y llythyren 'N'.
- Etholwyr sy'n 16 oed neu'n hŷn (oni bai bod ganddynt hefyd lythyren wrth ymyl eu cofnod sy'n dangos eu bod yn anghymwys) – mae'r ffigurau sy'n ymddangos cyn cofnod etholwr yn dangos ar ba ddyddiad y bydd yr etholwr hwnnw yn troi'n 16 oed.
- Etholwyr â 'G' o flaen eu henw* – dinasyddion o aelod-wladwriaethau'r Undeb Ewropeaidd (UE) (heblaw am Weriniaeth Iwerddon, Cyprus a Malta) yw'r rhain a all bleidleisio mewn etholiadau llywodraeth leol, etholiadau Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddu, ac mewn etholiadau i sefydliadau datganoledig.
- Etholwyr â 'K' o flaen eu henw* – dinasyddion o aelod-wladwriaethau'r Undeb Ewropeaidd (UE) (heblaw am Weriniaeth Iwerddon, Cyprus a Malta) yw'r rhain a all bleidleisio mewn etholiadau llywodraeth leol, etholiadau Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddu, ac mewn etholiadau i sefydliadau datganoledig.
- Etholwyr ag 'M' o flaen eu henw* – dinasyddion tramor cymwys yw'r rhain a all bleidleisio yn etholiadau'r Senedd ac mewn etholiadau llywodraeth leol.
- Etholwyr ag 'L' o flaen eu henw* – etholwyr yw'r rhain a all eistedd yn Nhŷ'r Arlwyddi a phleidleisio mewn etholiadau llywodraeth leol, etholiadau Comisiynwyr yr Heddlu a

Throseddu, ac etholiadau i sefydliadau datganoledig.

Pwy na all bleidleisio mewn etholiadau llywodraeth leol?

- Etholwyr â dyddiad geni wrth ymyl eu henw sy'n dangos na fyddant yn 16 oed tan ar ôl y diwrnod pleidleisio.
- Etholwyr ag 'A' o flaen eu henw* – etholwyr yw'r rhain sydd wedi dewis pleidleisio drwy'r post ac felly ni allant bleidleisio yn bersonol yn yr orsaf pleidleisio.
- Etholwyr ag 'F' o flaen eu henw* – etholwyr tramor yw'r rhain a all bleidleisio yn etholiadau Senedd y DU yn unig.

* Ar gyfer etholwr sydd wedi'i gofrestru'n ddiennw, byddai unrhyw llythrennau yn ymddangos cyn y llythyren 'N', gan na chaiff enwau'r etholwyr hyn eu cynnwys ar y gofrestr etholwyr.

Cam dau – rhoi'r papurau pleidleisio

Mae papurau pleidleisio wedi'u rhifo a dylent gyfateb i'r rhifau sydd wedi'u hargraffu'n barod ar y rhestr rhifau cyfatebol. Rhaid rhoi papurau pleidleisio yn ôl eu trefn rifol gan ddechrau â'r rhif isaf yn y swp. Fel arall, bydd problemau'n codi ar ddiwedd y pleidleisio wrth gwblhau cyfrif y papurau pleidleisio.

Os bydd y gofrestr etholwyr yn dangos bod yr etholwr yn gymwys i bleidleisio yn yr etholiadau a'i fod wedi, os oes angen, ateb y cwestiynau rhagnodedig yn foddhaol (gweler Atodiad 5a am y cwestiynau rhagnodedig), yna rhaid rhoi papur pleidleisio i'r pleidleisiwr.

Rhaid i'r Clerc Pleidleisio (neu'r Swyddog Llywyddu) â'r papurau pleidleisio wneud y canlynol:

- rhoi'r papur pleidleisio
- darllen yn uchel rif y papur pleidleisio
- sicrhau bod y papur pleidleisio yn cynnwys y marc adnabod unigryw a'r marc swyddogol

- plygu'r papur pleidleisio, a'i roi i'r pleidleisiwr heb ei blygu fel y gall weld yr holl ymgeiswyr ar y papur

Rhaid i'r Clerc Pleidleisio (neu'r Swyddog Llywyddu) sydd â'r rhestr rhifau cyfatebol ysgrifennu rhif etholwr y pleidleisiwr yn erbyn rhif y papur pleidleisio sy'n cael ei roi, ar y rhestr rhifau cyfatebol.

Rhaid cofnodi'r rhif etholwr ar y rhestr rhifau cyfatebol bob amser. **Peidiwch ag ysgrifennu dim ar y papur pleidleisio ei hun.**

Beth sy'n digwydd os nad yw'r papur pleidleisio yn cynnwys y marc adnabod unigryw?

Rhaid bod marc adnabod unigryw ar gefn pob papur pleidleisio. Gellir defnyddio mathau gwahanol o farciau, er enghraifft, cod bar wedi'i argraffu neu gyfres o lythrennau a rhifau. Dylai'r Swyddog Canlyniadau, neu'i staff, hysbysu Swyddogion Llywyddu yn ystod y sesiwn hyfforddi pa fath o farc adnabod unigryw a ddefnyddir.

Os na fydd y marc adnabod unigryw ar unrhyw un o'r papurau pleidleisio, dylai'r Swyddog Llywyddu hysbysu'r swyddfa etholiadau ar unwaith. Os mai dim ond rhai papurau sydd heb y marc, dylai'r Swyddog Llywyddu ond roi'r papurau pleidleisio hynny sy'n cynnwys y marc adnabod unigryw, a dylai hefyd hysbysu'r swyddfa etholiadau am y sefyllfa.

Beth sy'n digwydd os nad yw'r papur pleidleisio yn cynnwys y marc swyddogol?

Bydd y marc swyddogol yn cael ei ragargraffu ar y papur pleidleisio. Bydd y Swyddog Canlyniadau yn rhoi gwybod beth fydd y marc swyddogol yn ystod y sesiwn hyfforddi. **Rhaid** bod marc swyddogol ar bob papur pleidleisio. Caiff unrhyw bapur pleidleisio nad yw'n cynnwys y marc swyddogol ei wrthod yn ystod y cyfrif.

Os nad yw'r papurau pleidleisio yn cynnwys marc swyddogol wedi'i ragargraffu fel y nodwyd gan y Swyddog Canlyniadau, dylai'r Swyddog Llywyddu gysylltu â'r Swyddog Canlyniadau.

Efallai y gallwch greu marc swyddogol yn fyrfyr. Er enghraifft, defnyddio pin bawd i fandyllu'r papur pleidleisio sawl gwaith cyn ei roi. Dylai'r Swyddog Llywyddu gofnodi'r marc byrfyr a nodi rhifau'r papurau pleidleisio cyntaf ac olaf a gafodd eu rhoi a'u stampio yn y modd hwn. Dylid cyflwyno'r cofnod hwn gyda'r cyfrif papurau pleidleisio yn y cyfrif.

Cam tri – pleidleisio

Rhaid i bleidleiswyr farcio'r papur pleidleisio ym mhreifatrwydd y bwth pleidleisio ac yna ailblygu'r papur pleidleisio er mwyn atal pobl rhag gweld eu pleidlais. Dylai pleidleiswyr ddangos rhif y papur pleidleisio a'r marc adnabod unigryw ar gefn y papur pleidleisio i'r Swyddog Llywyddu neu'r Clerc Pleidleisio cyn iddynt ei roi yn y blwch pleidleisio.

Beth yw'r drefn os bydd pleidleisiwr yn gwneud camgymeriad ac yn difetha papur pleidleisio?

Peidiwch â rhoi papurau pleidleisio a gyflwynwyd.

Weithiau, bydd etholwyr yn gwneud camgymeriadau, e.e. drwy roi marc yn erbyn yr ymgeisydd 'anghywir'. Rhaid i'r Swyddog Llywyddu fynd â'r papur pleidleisio a ddifethwyd ac ysgrifennu 'wedi canslo' arno cyn ei roi yn yr amlen a ddarperir. **Peidiwch â rhoi'r papur pleidleisio a ddifethwyd yn y blwch pleidleisio.** Unwaith y bydd papur pleidleisio a ddifethwyd wedi'i roi yn y blwch pleidleisio, ni ellir rhoi papur pleidleisio arall yn ei le.

Rhowch bapur pleidleisio arall i'r pleidleisiwr am bob papur pleidleisio a ddifethwyd. Peidiwch ag anghofio ysgrifennu'r rhif etholwr yn erbyn rhif y papur pleidleisio newydd ar y rhestr rhifau cyfatebol ac ysgrifennu 'wedi canslo' wrth ymyl y rhif etholwr ar gyfer y papur pleidleisio a ganslwyd. Rhaid i'r Swyddog Llywyddu hefyd gofio sicrhau bod y papur pleidleisio newydd a roddir yn cynnwys y marc swyddogol.

Ar ddiwedd y cyfnod pleidleisio, rhaid i'r Swyddog Llywyddu gyfrif ac yna gofnodi nifer y papurau pleidleisio a ddifethwyd ar y cyfrif papurau pleidleisio.

Rhoi cymorth cyffredinol i bleidleiswyr

Mae dyletswydd ar staff pleidleisio i gynorthwyo pleidleiswyr yn ystod y broses pleidleisio. Cofiwch, cwsmeriaid yw pleidleiswyr: cyfarchwch nhw â gwên ac ystyriwch unrhyw anghenion arbennig a all fod ganddynt. Gallai hyn gynnwys esbonio i bleidleiswyr pa staff yn yr orsaf pleidleisio y gallant ofyn iddynt am gymorth os bydd ei angen.

Efallai y bydd pobl sy'n newydd i bleidleisio, gan gynnwys pobl ifanc 16 a 17 oed sydd newydd gael yr etholfraint a gwladolion tramor cymwys neu'r rhai nad ydynt wedi pleidleisio ers tro, y gall fod angen cymorth arnynt gennyh i ddeall y broses.

Peidiwch byth â bod yn swta, yn rhagfarnllyd nac yn nawddoglyd. Peidiwch â digio na chynhyrfu, hyd yn oed pan fyddwch dan bwysau. Gwrandewch yn ofalus os bydd rhywun yn gofyn cwestiwn i chi. Os na allwch ateb cwestiynau neu bryderon pleidleisiwr, cyfeiriwch hwy at y Swyddog Canlyniadau.

Wrth roi cymorth cyffredinol, rhaid i staff gorsafoedd pleidleisio ofalu nad ydynt yn arwain pleidleiswyr i fwrw eu pleidlais dros ymgeisydd penodol, na chynnig barn ar unrhyw ymgeisydd.

Mae nifer o gyfarwyddiadau ysgrifenedig ar gael i bleidleiswyr yn yr orsaf pleidleisio. Yn gyntaf, mae'r cyfarwyddiadau ar y papur pleidleisio ei hun. Hefyd, mae'r poster 'Sut i bleidleisio yn yr etholiad hwn' a'r hysbysiad a arddangosir ym mhob bwth pleidleisio. Os bydd unrhyw bleidleisiwr yn gofyn am gymorth, mewn rhai amgylchiadau, gallai fod yn ddefnyddiol darllen y cyfarwyddiadau hyn iddo.

Efallai y bydd y cyfarwyddiadau yn aneglur o hyd i rai pleidleiswyr. Er enghraifft, efallai y byddant yn gofyn i chi ddangos eu hoff ymgeisydd iddynt neu'n gofyn ble y dylent osod

eu marc ar y papur pleidleisio. Dylai'r Swyddog Llywyddu ddarllen yn uchel y cyfarwyddiadau sydd ar frig y papur pleidleisio a manylion yr ymgeiswyr yn y drefn y maent yn ymddangos ar y papur pleidleisio.

Mae gweithdrefnau arbennig i'w dilyn wrth gynorthwyo pleidleiswyr anabl a disgrifir y rhain yn Atodiad 1.

Dylai'r iaith a ddefnyddir i helpu neu roi cyfarwyddiadau i bleidleiswyr yn yr orsaf pleidleisio fod yn Gymraeg neu'n Saesneg. Efallai y bydd y Swyddog Canlyniadau wedi darparu cyfarwyddiadau neu ganllawiau mewn ieithoedd neu fformatau eraill yn dibynnu ar ofynion y gymuned. Dylai'r Swyddog Llywyddu wybod pa adnoddau sydd ar gael a'u darparu yn ôl yr angen.

Mewn rhai achosion eithriadol, efallai na fydd yr hysbysiadau wedi'u cyfieithu yn ddigonol nac yn briodol. Er enghraifft, gall fod gan bleidleisiwr lefelau isel o lythrennedd neu fod â chwestiwn sydd y tu allan i gwmpas yr hysbysiadau. O dan yr amgylchiadau hynny, os gall staff gorsafoedd pleidleisio ddarparu gwybodaeth mewn iaith a siaredir gan y pleidleisiwr, yna gellir rhoi cymorth mewn iaith heblaw am Gymraeg neu Saesneg. Lle rhoddir cymorth mewn iaith arall, dylai staff gorsafoedd pleidleisio egluro i staff eraill ac unrhyw asiantiaid pleidleisio neu arsylwyr sy'n bresennol pa gwestiwn a ofynnwyd a'r ateb a roddwyd.

Tystysgrifau cyflogaeth

Efallai y bydd rhai aelodau o staff gorsafoedd pleidleisio wedi cael tystysgrif cyflogaeth. Caiff tystysgrifau o'r fath eu llofnodi gan y Swyddog Canlyniadau, gan alluogi staff i bleidleisio mewn gorsaf pleidleisio arall yn yr ardal pleidleisio yn hytrach na'r un a bennwyd iddynt. Yn yr un modd, gall swyddog heddlu gyflwyno tystysgrifau o'r fath, wedi'u llofnodi gan arolygydd (neu rywun ar lefel uwch). Yn yr achos hwn, bydd y Swyddog Llywyddu yn rhoi papurau pleidleisio ac yna'n canslo'r tystysgrifau ac yn eu gosod yn yr amlen a ddarperir.

Pleidleisiau post

Swyddogion Llywyddu sy'n gyfrifol am dderbyn unrhyw bleidleisiau post (neu unrhyw ran o bleidlais bost, h.y. papur pleidleisio drwy'r post neu'r datganiad pleidleisio drwy'r post) a gyflwynir yn yr orsaf bleidleisio. I gael rhagor o fanylion am y drefn pleidleisio drwy'r post, gweler Atodiad 3.

Cynnal a chadw'r man pleidleisio

Dylai'r Swyddog Llywyddu archwilio'r man pleidleisio yn rheolaidd, gan gynnwys cadw llygad am grwpiau mawr o etholwyr yn aros i bleidleisio, a sicrhau y gall pleidleiswyr fynd i mewn i'r orsaf yn ddirwystr bob amser:

- Archwiliwch arwyddion a hysbysiadau ac atgyweiriwch neu adnewyddwch unrhyw rai sydd wedi'u difetha neu'u difrodi.
- Sicrhewch nad oes rhwystr wrth y fynedfa i'r orsaf bleidleisio, gan gynnwys unrhyw rampiau.
- Os defnyddir rampiau dros dro, sicrhewch eu bod wedi'u gosod yn sOWNd ac nad ydynt yn dod yn rhydd yn ystod y dydd.
- Cyfarwyddwch unrhyw un sy'n ymgyrchu yn yr orsaf bleidleisio neu gerllaw i roi'r gorau iddi.
- Gwardwch unrhyw ddeunydd ymgyrchu y gellid bod wedi'i adael yn yr orsaf bleidleisio.
- Sicrhewch fod digon o olau i bleidleiswyr yn y bythau pleidleisio.
- Sicrhewch fod y beiros ysgrifennu/pensiliau yn y bythau o hyd a miniogwch bensiliau os bydd angen.
- Sicrhewch nad oes unrhyw beth wedi'i adael yn y bythau, gan gynnwys papurau pleidleisio neu wybodaeth am blaid neu ymgeisydd penodol.
- Gwiriwch seliau/clo'r blwch pleidleisio.
- Ysgwydwch y blwch pleidleisio neu defnyddiwch bren mesur neu grynodiadur blwch pleidleisio i wthio'r papurau pleidleisio i lawr os yw'r blwch yn edrych yn llawn.

- Cadwch yr orsaf bleidleisio, gan gynnwys unrhyw goridorau sy'n arwain at yr orsaf bleidleisio, yn lân, yn daclus ac yn rhydd rhag unrhyw beryglon.
- Sicrhewch eich bod yn cynnal unrhyw fesurau iechyd a diogelwch ychwanegol, yn unol â chyfarwyddiadau'r Swyddog Canlyniadau
- Os sylwch ar unrhyw giwiau'n datblygu, dilynwch gyfarwyddiadau'r Swyddog Canlyniadau ar sut i ddelio â hwy.

6. Diwedd y pleidleisio

Rhaid i'r pleidleisio ddod i ben am 10pm, ond os bydd unrhyw etholwyr cymwys yn eu gorsaf bleidleisio neu'n ciwio y tu allan i'r orsaf er mwyn pleidleisio am 10pm (p'un a yw'r ciw hwnnw y tu mewn neu'n parhau y tu allan i'r orsaf bleidleisio), rhaid caniatáu iddynt fwrw eu pleidlais.

Os bydd person yn yr orsaf bleidleisio neu'n ciwio y tu allan i'r orsaf bleidleisio erbyn 10pm er mwyn dychwelyd pleidlais bost, gallant wneud hynny ar ôl 10pm.

Gweithdrefnau

- Archwiliwch y man pleidleisio, nid dim ond yn union cyn diwedd y pleidleisio, ond yn rheolaidd tan ddiwedd y pleidleisio a chymerwch gamau i sicrhau, cyn belled ag sy'n bosibl, y bydd modd rhoi papurau pleidleisio i bob etholwr sy'n aros erbyn 10pm. Os nad yw hynny'n bosibl, cymerwch gamau i sicrhau y bydd pob un ohonynt y tu mewn i'r orsaf bleidleisio neu'n ciwio y tu allan i'r orsaf bleidleisio er mwyn pleidleisio erbyn yr amser hwnnw. Hysbyswch y swyddfa etholiadau ar unwaith os bydd ciw wedi ffurfio'n barod neu'n datblygu yn ystod y cyfnod cyn diwedd y pleidleisio.
  - Os bydd mwy nag un orsaf bleidleisio yn yr adeilad, sicrhewch fod pawb sy'n aros i bleidleisio yn yr orsaf bleidleisio gywir ar gyfer eu cyfeiriad.
  - Gwnewch yn siŵr nad oes neb yn ymuno â'r ciw ar ôl 10pm.
  - Os bydd ciw am 10pm ac os bydd lle yn yr orsaf bleidleisio i'r holl etholwyr yn y ciw, gofynnwch i'r etholwyr symud i mewn i'r orsaf bleidleisio a chaewch y drws y tu ôl i'r etholwr olaf yn y ciw.
  - Os na fydd digon o le yn yr orsaf bleidleisio i'r holl etholwyr yn y ciw am fod yr orsaf yn rhy fach, dylai aelod o dîm yr orsaf bleidleisio ddynodi diwedd y ciw er enghraifft, drwy sefyll y tu ôl i'r etholwr olaf yn y ciw.
  - Eglurwch i unrhyw un sy'n cyrraedd ar ôl 10pm ac sy'n ceisio ymuno â'r ciw bod y pleidleisio wedi dod i ben a'i bod yn anghyfreithlon rhoi papur pleidleisio iddynt. Mae'n bosibl y caiff person sy'n dynodi diwedd y ciw neu staff y tu mewn i'r orsaf bleidleisio eu herio gan etholwr sydd am bleidleisio er iddo gyrraedd ar ôl 10pm. Ni ellir rhoi papur pleidleisio i etholwyr o'r fath o dan unrhyw amgylchiadau. Mae canllawiau cyffredinol i'ch helpu i sicrhau diogelwch yn yr orsaf bleidleisio ac o'i chwmpas ar gael yn Atodiad 6.
  - Ni ddylid rhoi papur pleidleisio na derbyn pleidlais bost gan neb nad yw'n aros i bleidleisio naill ai yn yr orsaf bleidleisio ei hun, neu mewn ciw y tu allan i'r orsaf bleidleisio, am 10pm.
  - Rhaid caniatáu i bawb sydd wedi derbyn papur pleidleisio, fwrw eu pleidlais.
- Yn ogystal â staff etholiadau, caniateir i'r canlynol fod yn bresennol ar ddiwedd y cyfnod pleidleisio:
- yr ymgeiswyr
  - asiantiaid etholiad
  - asiantiaid pleidleisio
  - swyddogion yr heddlu a swyddogion cymorth cymunedol sydd ar ddyletswydd yn yr orsaf bleidleisio
  - cynrychiolwyr y Comisiwn Etholiadol
  - arsylwyr achrededig
- Ar ôl i'r pleidleisio ddod i ben ac ar ôl i'r person olaf bleidleisio, rhaid i'r Swyddog Llywyddu selio twll y blwch pleidleisio. Gall unrhyw ymgeisydd, asiant etholiad neu asiant pleidleisio sy'n bresennol osod ei sêl arno hefyd.

Yn y cyfamser, dylai'r Clerc Pleidleisio dynnu'r holl arwyddion i lawr a thacluso'r ystafell. Os cânt gyfarwyddyd i wneud hynny, efallai y bydd angen i staff gorsafoedd pleidleisio ddatgysylltu dodrefn yr orsaf bleidleisio a gadael yr ystafell fel yr oedd yn wreiddiol. Byddwch yn ofalus wrth symud eitemau trwm (gweler Atodiad 9 am ganllawiau ar iechyd a diogelwch).

Caiff ymgeiswyr, asiantiaid etholiad ac asiantiaid pleidleisio fod yn bresennol hefyd wrth gwblhau'r gwaith papur ac wrth selio'r pecynnau dogfennau amrywiol fel y disgrifir isod. Mae ganddynt hawl hefyd i atodi eu seliau eu hunain i'r pecynnau hyn ar yr adeg hon.

Bydd y Swyddog Canlyniadau'n cael cyfarwyddiadau ar wahân i gynorthwyo unrhyw orsafoedd pleidleisio sy'n defnyddio dyfeisiau electronig yn lle copïau papur o gofrestr i a deunyddiau eraill.

Cwblhau'r gwaith papur

Rhaid i'r Swyddog Llywyddu lenwi'r holl ffurflenni swyddogol. **Byddwch yn ofalus wrth lenwi'r gwaith papur. Mae cywirdeb yn llawer pwysicach na chyflymder.**

Mae'n ddigon posibl na fyddai wedi bod angen defnyddio rhai o'r ffurflenni swyddogol yn ystod y dydd; efallai na roddwyd unrhyw bapurau pleidleisio a gyflwynwyd ac efallai na chafodd unrhyw bapurau pleidleisio eu difetha. Os felly, rhaid i chi lenwi'r ffurflenni o hyd, gan roi 'dim' lle bo angen.

Rhestr wirio o'r ffurflenni swyddogol i'w llenwi gan y Swyddog Llywyddu

- y cyfrif papurau pleidleisio
- y rhestr o bleidleiswyr ag anableddau a gynorthwywyd gan gymdeithion
- y rhestr pleidleisiau a farciwyd gan y Swyddog Llywyddu
- y datganiad o nifer y pleidleiswyr y cafodd eu pleidleisiau eu marcio gan y Swyddog Llywyddu
- y datganiad o nifer y pleidleisiau post a gyflwynwyd yn yr orsaf bleidleisio

- y rhestr pleidleisiau a gyflwynwyd

Mae'n haws cwblhau'r gwaith papur os caiff yr holl ffurflenni swyddogol eu gosod allan yn barod gyda'u hamlenni cyfatebol. Rhestrir y cynnwys ar flaen pob un o'r amlenni swyddogol. Llenwch gymaint o'r ffurflenni a'r amlenni ag sy'n bosibl yn ystod y dydd, ymhell cyn diwedd y pleidleisio. Cofiwch gwblhau'r holl waith papur hyd yn oed os nad yw'n ymddangos bod unrhyw beth i'w gofnodi.

Ar adegau, er enghraifft, mae'n bosibl na fydd unrhyw bapurau pleidleisio a gyflwynwyd wedi'u rhoi neu na fydd etholwyr wedi difetha unrhyw bapurau pleidleisio. Yn yr achosion hyn, dylai'r Swyddog Llywyddu lenwi adrannau perthnasol y cyfrifon papurau pleidleisio o hyd.

Rhestr wirio o becynnau ac amlenni swyddogol a'u cynnwys

- y cyfrif papurau pleidleisio – cadwch hwn gyda'r blwch pleidleisio
- y pecyn sy'n cynnwys y pleidleisiau post a gyflwynwyd yn yr orsaf bleidleisio – cadwch hwn gyda'r blwch pleidleisio
- papurau pleidleisio a ddifethwyd a phapurau pleidleisio heb eu defnyddio (rhai cyffredin a rhai a gyflwynwyd) – os nad oes digon o le, lapiwch yr amlen o'u cwmpas a'u clymu'n dynn gyda llinyn neu fandiau elastig
- y papurau pleidleisio a gyflwynwyd
- y copi wedi'i farcio o'r gofrestr etholwyr (gan gynnwys unrhyw hysbysiadau wedi'u marcio fel y disgrifir yn Atodiad 2) a'r rhestr dirprwyon
- y rhestr rhifau cyfatebol cyflawn
- y tystysgrifau cyflogaeth
- y rhestr pleidleisiau a gyflwynwyd, y rhestr o bleidleiswyr ag anableddau a gynorthwywyd gan gymdeithion, y rhestr o bleidleisiau a farciwyd gan y Swyddog Llywyddu, y datganiad o nifer y pleidleiswyr y cafodd eu pleidleisiau eu marcio gan y Swyddog Llywyddu, y rhestr o wallau a gywirwyd ar y diwrnod pleidleisio a'r datganiadau a wnaed

gan gymdeithion pleidleiswyr ag anableddau

Y cyfrif papurau pleidleisio

Y cyfrif papurau pleidleisio yw'r rhan bwysicaf o'r holl waith papur a dylid ei lenwi gyntaf a'i gwblhau'n ofalus. Mewn sawl achos, bydd rhan gyntaf y cyfrif papurau pleidleisio wedi'i chwblhau ymlaen llaw gan y Swyddog Canlyniadau. Dyletswydd y Swyddog Llywyddu yw cwblhau gweddill y ffurflen.

Mae'r cyfrif papurau pleidleisio yn cysoni nifer y papurau pleidleisio a ddosbarthwyd gan y Swyddog Llywyddu. Cofiwch gyfrif nifer y papurau pleidleisio a roddir yn unol â'r rhestr neu'r rhestrau rhifau cyfatebol a nodwch hyn ar y cyfrif papurau pleidleisio. Mae'r ffurflen yn dibynnu ar rifau cyfresol y papurau pleidleisio a dyna pam ei bod mor bwysig rhoi papurau pleidleisio yn eu trefn rifol fel y'u rhagargraffwyd ar y rhestr rhifau cyfatebol

Rhaid dosbarthu'r cyfrif papurau pleidleisio a'r pecyn sy'n cynnwys y pleidleisiau post gyda'r blwch pleidleisio a dogfennaeth arall i'r ganolfan dilysu a chyfrif yn ôl cyfarwyddyd y Swyddog Canlyniadau – peidiwch â'u colli na'u gosod mewn camgymeriad mewn amlen arall neu gyda deunyddiau eraill yr etholiad oherwydd gallai hyn beri problemau ac oedi yn ystod y gwaith cyfrif.

Gweddill y gwaith papur

Yna dylai Swyddogion Llywyddu droi at weddill y gwaith papur. Llenwch a llofnodwch y ffurflenni eraill ar y rhestr wirio (gweler uchod). Peidiwch ag anghofio nodi 'dim' ar y ffurflenni hynny os na fu'n rhaid eu defnyddio yn ystod y dydd.

Pacio deunyddiau yn yr orsaf bleidleisio

Yn eu trefn, paciwch y deunyddiau yn eu hamlenni a'u pecynnau swyddogol. Dylid gosod y rhestr rhifau cyfatebol a'r papurau pleidleisio heb eu defnyddio ar wahân yn yr amlenni priodol. Bydd y Swyddog Canlyniadau yn cael cyfarwyddiadau ar wahân i gynorthwyo unrhyw orsafoedd pleidleisio sy'n defnyddio dyfeisiau electronig yn lle copïau papur o gofrestri a deunyddiau eraill.

Dylai pleidleisiau post (neu rannau o bleidleisiau post) a gyflwynwyd yn yr orsaf bleidleisio gael eu cadw ar wahân hefyd oherwydd bydd angen y rhain yn fuan yn y ganolfan dilysu a chyfrif.

Byddwch wedi cael nifer o sachau, bagiau neu focsys i gludo'r gwaith papur a deunyddiau eraill yr etholiad yn ôl i'r ganolfan dilysu a chyfrif. Gwnewch yn siŵr bod yr eitemau yn cael eu gosod yn y cynhwysydd priodol.

Cludo deunyddiau'r etholiad i'r ganolfan dilysu a chyfrif

Rhaid dosbarthu'r blwch, y cyfrif papurau pleidleisio, yr amlen pleidleisiau post, sachau neu fagiau sy'n cynnwys yr amlenni swyddogol, a phapurau a deunyddiau eraill yr etholiad i'r ganolfan dilysu a chyfrif.

Bydd y Swyddog Canlyniadau wedi rhoi cyfarwyddiadau ar gludo'r blwch pleidleisio a deunyddiau'r orsaf bleidleisio i'r ganolfan dilysu a chyfrif.

Os caiff yr eitemau eu dosbarthu gan y Swyddog Llywyddu, bydd y Swyddog Canlyniadau wedi rhoi cyfarwyddiadau ar leoliad y ganolfan dilysu a chyfrif pleidleisiau a pha fynedfa i'w defnyddio. Efallai y bydd gofyn i un o'r Clercod Pleidleisio gynorthwyo'r Swyddog Llywyddu os bydd gormod o bethau i un person eu cario. **Ewch i'r ganolfan dilysu a chyfrif yn syth, heb oedi.**

Dylai Swyddogion Llywyddu gysylltu â'r Swyddog Canlyniadau ar unwaith os bydd unrhyw broblemau'n codi a allai beri iddynt gyrraedd y ganolfan dilysu a chyfrif yn hwyr.

Weithiau, efallai y gwneir trefniadau eraill i gludo'r blwch pleidleisio a deunyddiau'r etholiad i'r ganolfan dilysu a chyfrif. Efallai y bydd y Swyddog Canlyniadau yn trefnu bod y deunyddiau'n cael eu casglu o'r orsaf bleidleisio a'u cludo i'r ganolfan dilysu a chyfrif.

Peidiwch byth â gadael y blwch pleidleisio heb neb i ofalu amdano a sicrhewch mai dim ond i aelodau o staff y Swyddog Canlyniadau y trosglwyddir y blwch pleidleisio.

Yn olaf, cyn gadael yr orsaf bleidleisio, gwnewch yn siŵr eich bod yn gwaredu unrhyw wastraff yn briodol ac yn gadael y safle'n daclus. Sicrhewch fod unrhyw allweddi yn cael eu dychwelyd i'r person priodol.

Atodiad 1 – Materion yn ymwneud â chyraddoldeb

Nod y canllawiau canlynol yw helpu i sicrhau bod gan bawb fynediad cyfartal i bleidleisio.

Etholwyr anabl ac etholiadau

Mae dyletswyddau cyfreithiol o dan y Ddeddf Cydraddoldeb yn ei gwneud yn ofynnol i bobl anabl, gan gynnwys y rhai â nam ar eu synhwyrau a'u symudedd, beidio â chael cynnig gwasanaeth o safon is o gymharu â phleidleiswyr eraill. Rhaid gwneud addasiadau rhesymol fel na chaiff pobl anabl eu rhoi dan anfantais mewn unrhyw ffordd.

Bydd y Swyddog Canlyniadau yn gwneud trefniadau i sicrhau bod gan bleidleiswyr anabl, i'r graddau sy'n bosibl, yr un fynediad i'r broses etholiadol ag unrhyw un arall. Fodd bynnag, gall yr arferion a fabwysiadir gan Swyddogion Llywyddu ar y diwrnod pleidleisio helpu i wneud gwahaniaeth hefyd:

- Os darperir lleoedd parcio ceir i bobl anabl, gwnewch yn siŵr eu bod ar gael at y diben hwnnw drwy gydol y bleidlais.
- Beth bynnag, os yw'n bosibl, cadwch leoedd parcio sy'n agos i fynedfa'r orsaf pleidleisio yn rhydd i bobl anabl.
- Sicrhewch fod arwyddion da i ddynodi unrhyw fynedfa amgen i bobl anabl a gwnewch yn siŵr ei bod yn rhydd rhag rhwystrau drwy'r dydd.
- Sicrhewch nad yw arwyddion wrth fynedfa'r orsaf yn rhwystro cadeiriau olwyn, y rhai sydd â phroblemau symudedd neu bleidleiswyr sydd â nam ar eu golwg.
- Defnyddiwch ramp pwrpasol os oes un ar gael, ond gwnewch yn siŵr ei fod yn addas.

Sicrhewch fod rampiau yn aros yn sownd yn eu lle drwy'r dydd

- Gall cadw drysau ar agor helpu i sicrhau fynediad da i bawb; fodd bynnag, gwnewch yn siŵr nad yw'r rhain yn ddrysau tân.
- A yw'r matiau drws yn lefel â'r llawr? Os nad ydynt, a ellir eu symud oddi yno os gallent fod yn beryglus?
- Gwnewch yn siŵr bod sedd ar gael i unrhyw etholwr a allai fod angen gorffwys – yn ddelfrydol, dylai fod cymysgedd o seddi â breichiau a hebddynt.

Cymorth i etholwyr sy'n methu â mynd i mewn i'r orsaf pleidleisio

Yn ddelfrydol, bydd eich gorsaf pleidleisio mewn adeilad cwbl hygyrch. Yn anffodus, yn ymarferol, nid felly y mae yn aml ac mewn rhai ardaloedd ni fydd llawer o adeiladau hygyrch ar gael i'w defnyddio fel gorsafoedd pleidleisio.

Os na all etholwr ag anabledd corfforol fynd i mewn i'r orsaf pleidleisio, gall y Swyddog Llywyddu, ar ôl hysbysu unrhyw asiantiaid sy'n bresennol, fynd â'r papur pleidleisio i'r etholwr. Ar ôl i'r etholwr farcio'r papur pleidleisio, rhaid i'r Swyddog Llywyddu osod y papur wedi'i blygu yn y blwch pleidleisio ar unwaith. Mae'n hanfodol cynnal cyfrinachedd pleidleisio bob amser. Ni ddylid gadael y blwch pleidleisio heb neb i ofalu amdano na'i symud o'r orsaf pleidleisio ar unrhyw adeg.

Pleidleiswyr anabl

Efallai y bydd rhai pleidleiswyr yn gofyn am gymorth y Swyddog Llywyddu i farcio'r papur pleidleisio ar eu rhan. Os yw'r pleidleisiwr yn gwybod dros bwy yr hoffai bleidleisio, gall gyfarwyddo'r Swyddog Llywyddu, ym mhreifatrwydd y bwth pleidleisio, i farcio'r papur pleidleisio ar ei ran yn briodol. Sicrhewch na all unrhyw bleidleisiwr arall glywed dewisiadau'r pleidleisiwr anabl rydych yn ei gynorthwyo. Os yn bosibl, dewiswch ran o'r orsaf pleidleisio lle na all neb arall glywed sgwrs rhwng dau berson sy'n siarad â'u lleisiau arferol.

Weithiau, efallai y bydd y pleidleisiwr yn ansicr ynghylch sut i bleidleisio. Os felly, dylai'r Swyddog Llywyddu ddarllen yn uchel y cyfarwyddiadau sydd ar frig y papur pleidleisio a manylion yr ymgeiswyr yn y drefn y maent yn ymddangos ar y papur pleidleisio ar gyfer pob etholiad.

Ar ôl i'r etholwr benderfynu, rhaid i'r Swyddog Llywyddu farcio'r papur pleidleisio yn briodol. Os bydd ymgeiswyr, asiantiaid etholiad neu asiantiaid pleidleisio yn bresennol, dylid eu gwahodd i wrando ar y Swyddog Llywyddu ac arsylwi arno, fel y gallant gadarnhau bod y papur pleidleisio yn cael ei farcio yn unol â dymuniadau'r etholwr.

Os bydd yn rhaid i'r Swyddog Llywyddu farcio papur pleidleisio ar ran etholwr, rhaid nodi enw'r pleidleisiwr ar y ffurflen swyddogol 'Rhestr o bleidleisiau a farciwyd gan y Swyddog Llywyddu'. Ar ddiwedd y cyfnod pleidleisio, rhaid i'r Swyddog Llywyddu hefyd lenwi'r 'Datganiad o nifer y pleidleiswyr y cafodd eu pleidleisiau eu marcio gan y Swyddog Llywyddu'.

Fel arall, gallai pleidleisiwr anabl gael cymorth gan gydymaith, gyda chaniatâd y Swyddog Llywyddu, y mae'n rhaid iddo fodloni ei hun y byddai anabledau'r pleidleisiwr yn ei atal rhag pleidleisio'n annibynnol.

Gall cydymaith y pleidleisiwr anabl helpu hyd at ddau berson yn yr un etholiad. Rhaid i'r cydymaith fod yn 16 oed neu'n hŷn) neu'n etholwr cymwys. Dylai'r pleidleisiwr ofyn am ganiatâd y Swyddog Llywyddu i gael cymorth gan ei gydymaith.

Mae'n ofynnol yn ôl y gyfraith i'r cydymaith, nid y pleidleisiwr, gwblhau datganiad syml, 'Datganiad i'w wneud gan gydymaith pleidleisiwr ag anabledau'. Mae'n ddefnyddiol i'r Swyddog Llywyddu lenwi'r datganiad ar ran y cydymaith a gofyn iddo fwrw golwg dros y wybodaeth a llofnodi'r ddogfen.

Rhaid i'r Swyddog Llywyddu sicrhau ei fod yn egluro'r broses yn glir i'r etholwr a'i gydymaith.

Rhaid i'r Swyddog Llywyddu gofnodi enw a rhif etholwr y pleidleisiwr, yn ogystal ag enw a

chyfeiriad y cydymaith, ar y ffurflen 'Rhestr o bleidleiswyr ag anabledau a gynorthwywyd gan gymdeithion'.

Pobl ddall neu rannol ddall

Gall etholwr dall neu rannol ddall bleidleisio heb gymorth gan ddefnyddio'r templed pleidleisio cyffyrddadwy a ddarperir. Gall pleidleiswyr â cholled golwg ddefnyddio apiau ar eu ffonau symudol neu gario cyfarpar cymorth maint poced, fel chwyddwydr fideo i'w helpu i ddarllen dogfennau. Gallai'r rhain gael eu defnyddio ar y cyd â'r templed. Efallai y bydd y Swyddog Canlyniadau hefyd wedi darparu chwyddwydrau i helpu pleidleiswyr i bleidleisio heb gymorth.

Rhaid i bob aelod o staff gorsafoedd pleidleisio wybod sut i ddefnyddio'r templed a gallu egluro sut i'w ddefnyddio i bleidleiswyr dall neu rannol ddall.

Gwnewch yn siŵr bod y templed yn briodol ar gyfer y papur pleidleisio sy'n cael ei ddefnyddio, ei fod wedi'i gysylltu'n sOWNd i'r papur pleidleisio a bod y pleidleisiwr yn hyderus i'w ddefnyddio. Rhaid i staff gorsafoedd pleidleisio fod yn gyfarwydd â'r templed i'w ddefnyddio yn eu gorsaf bleidleisio a gwybod sut mae'n gweithio. Bydd y Swyddog Canlyniadau yn egluro sut mae'r templed yn gweithio ond, yn gyffredinol, dylai'r pleidleisiwr wneud y canlynol:

- codi'r ffenestr(i) ddethol/dethol
- marcio'r papur pleidleisio
- cau'r ffenestr(i)
- datgysylltu'r templed oddi wrth y papur pleidleisio
- plygu a gosod y papur pleidleisio yn y blwch pleidleisio
- dychwelyd y templed i'r Swyddog Llywyddu

Sicrhewch fod y fersiwn print bras o'r papur pleidleisio (gyda'r gair 'sAMPL' arni) yn cael ei harddangos mewn ardal â digon o olau lle y gall etholwyr ei gweld yn hawdd cyn cael eu papur pleidleisio.

Dylid sicrhau bod y copi llaw mwy o faint o'r papur pleidleisio (gyda'r gair 'sampl' arno) ar gael i bleidleiswyr hefyd. Gall y copi mwy o faint gael ei ddefnyddio gan y pleidleisiwr yn y bwth pleidleisio i'w helpu i farcio ei bapur pleidleisio.

Efallai y bydd pleidleiswyr dall neu rannol ddall yn gofyn am gymorth gan y Swyddog Llywyddu neu gymdeithion cymwys.

Gwnewch y canlynol:

- rhowch gyfarwyddiadau manwl er mwyn helpu pleidleiswyr o'r fath i ganfod eu ffordd
- tywyswch y pleidleisiwr yn unol â'i gyfarwyddyd (mae'n well gan y rhan fwyaf o bobl ddall neu rannol ddall ddal braich y cynorthwydd)
- os gofynnir i chi, darllenwch y cyfarwyddiadau sydd ar frig y papur pleidleisio ynghyd â'r ymgeiswyr yn y drefn y maent yn ymddangos ar y papur pleidleisio

Peidiwch â gwneud y canlynol:

- peidiwch â chymryd yn ganiataol bod angen help – gofynnwch yn gyntaf bob amser
- peidiwch â thynnu sylw cŵn tywys drwy eu mwytho a pheidiwch â chymryd y tennyn
- peidiwch â chyffwrdd â'r pleidleisiwr heb ofyn yn gyntaf a fyddai'n hoffi i chi ei dywys

Pobl ddall fyddar

Mae stribedi coch ar ffon wen neu harnais coch a gwyn ar gi tywys yn dangos bod gan y person nam ar ei olwg a'i glyw.

Pobl fyddar

Gall colled clyw amrywio o golled ysgafn i golled ddwys. Bydd rhai pobl â cholled clyw yn defnyddio Cymraeg neu Saesneg llafar ac efallai y byddant yn dibynnu ar ddarllen gwefusau i gyfathrebu. Efallai mai iaith Arwyddion Prydain fydd iaith gyntaf rhai eraill, ond mae'n bosibl y byddant hefyd yn darllen gwefusau.

Cofiwch, gall pobl sy'n dibynnu ar fynegiant wyneb a darllen gwefusau i gyfathrebu ei chael hi'n anodd os bydd y person maent yn siarad ag ef yn gwisgo gorchudd wyneb. Gallech ystyried tynnu eich gorchudd wyneb os byddwch yn teimlo'n gyfforddus i wneud hynny wrth gynorthwyo neu siarad â rhywun sy'n dibynnu ar ddarllen gwefusau, sain clir neu fynegiant wyneb i gyfathrebu.

Efallai y bydd person â cholled clyw yn gwisgo cymhorthion clyw, ond nid yw'r rhain yn adfer ei glyw yn llawn.

Os oes dolen sain wedi'i gosod mewn gorsaf bleidleisio, dylid ei defnyddio lle bynnag y bo modd er mwyn gwneud y broses etholiadol yn hygyrch i bleidleiswyr sydd â cholled clyw.

Gwnewch y canlynol:

- ceisiwch ennyn sylw'r person byddar cyn siarad
- rhowch dap ysgafn ar ei ysgwydd neu codwch eich llaw arno
- wyneb wch y person rydych yn siarad ag ef
- siaradwch yn glir, heb fod yn rhy araf, heb fod yn rhy gyflym a defnyddiwch symudiadau gwefus arferol – defnyddiwch fynegiant wyneb ac ystumiau naturiol
- byddwch yn amyneddgar ac ailadroddwch bethau os oes angen
- defnyddiwch iaith glir
- os nad oes rhywun yn deall yr hyn rydych wedi'i ddweud, ceisiwch ei ddweud mewn ffordd arall
- siaradwch â pherthynas neu ffrind, os bydd y person yn gofyn i chi wneud hynny
- cadwch gyswllt llygad
- byddwch yn barod i ysgrifennu rhywbeth i lawr os nad yw'r person yn deall yr hyn rydych yn ei ddweud o hyd
- dewch o hyd i le addas i siarad, â digon o olau, heb sŵn nac ymyriadau

Peidiwch â gwneud y canlynol:

- peidiwch â gweiddi – mae'n ystumio eich wyneb a'ch llais ac mae'n edrych yn fygythiol
- peidiwch â rhoi unrhyw beth yn eich ceg
- peidiwch â chuddio eich ceg
- peidiwch â siarad yn rhy gyflym
- peidiwch â siarad yn rhy araf na gorliwio patrymau gwefus
- peidiwch â throi i ffwrdd nac edrych i lawr
- peidiwch â siarad â golau llachar y tu ôl i chi – bydd hyn yn cysgodu eich wyneb
- peidiwch â dal unrhyw beth yn eich llaw os byddwch yn defnyddio ystumiau
- peidiwch â rhoi'r ffidil yn y to os na fydd y person byddar yn deall ar unwaith

Galluedd meddyliol, anabledd a phleidleisio

Mae'n bosibl y bydd yn ymddangos i'r Swyddog Llywyddu bod gan berson sy'n gwneud cais am bapurau pleidleisio ryw fath o broblem iechyd meddwl neu anabledd dysgu.

Ni ellir gwrthod rhoi papur pleidleisio i berson sydd wedi'i gofrestru'n etholwr neu sydd wedi'i gofnodi ar y rhestr dirprwyon, hynny yw ei wahardd rhag pleidleisio, ar sail analluedd meddyliol.

Ym mhob achos, dylai'r Swyddog Llywyddu geisio sicrhau bod person yn cael cymorth priodol i'w alluogi i fwrw ei bleidlais. Er enghraifft, efallai y bydd angen i'r Swyddog Llywyddu egluro'r broses pleidleisio i'r etholwr neu efallai y bydd yn gofyn am gymorth cydymaith.

Gorchuddion wyneb – eithriadau

Os bydd angen gwisgo gorchuddion wyneb yn unol â rheolau neu ganllawiau iechyd y cyhoedd a bod pleidleisiwr yn mynd i mewn i'r orsaf bleidleisio heb orchudd wyneb, dylai'r staff atgoffa'r person o'r gofyniad i wisgo gorchudd wyneb oni bai ei fod wedi'i eithrio.

Mae'r rhestr o eithriadau yn cynnwys cyflyrau cudd fel gorbryder ac anhwylderau panig, awtistiaeth, anawsterau anadlu, dementia, golwg gwannach neu os byddwch gyda rhywun sy'n dibynnu ar ddarllen gwefusau i gyfathrebu. Efallai y bydd rhai pobl yn teimlo'n fwy cyfforddus yn dangos rhywbeth sy'n dweud nad oes rhaid iddynt wisgo gorchudd wyneb. Gallai hyn fod ar ffurf cerdyn neu fathodyn eithrio, neu arwydd y maent wedi'i wneud eu hunain hyd yn oed. Dewis personol yw cario cerdyn neu fathodyn eithrio ac nid yw'n ofynnol yn ôl y gyfraith. Nid yw'n ofynnol i bobl brofi eu bod wedi'u heithrio a'r unigolion sydd i ddewis sut y byddent am gyfleu hyn i eraill.

Ar ôl atgoffa etholwr o'r angen i wisgo gorchudd wyneb oni bai ei fod wedi'i eithrio, gall staff gynnig gorchudd wyneb os yw'n briodol ond, os bydd yr etholwr yn gwrthod, dylai barhau i ddilyn y weithdrefn pleidleisio. Ceir rhagor o wybodaeth am ddelio â sefyllfaoedd anodd yn yr orsaf bleidleisio yn Atodiad 6.

Problemau medrusrwydd llaw

Oherwydd eu hanabledd, gall rhai pobl ei chael hi'n anodd gafael ar pensil/beiro a rhoi pwysau arno er mwyn marcio eu papur pleidleisio. Mae'n bosibl bod gafael pensil/beiro wedi'i ddarparu i gynorthwyo'r rheiny sydd â phroblemau medrusrwydd llaw a dylid eu darparu ar gais os ydynt ar gael.

Atodiad 2 – Delio â phroblemau ar y gofrestr etholwyr

Oedran – hawl i bleidleisio

Mae'n drosedd i bersonau o dan 16 oed bleidleisio yn yr etholiadau hyn, boed hynny ar eu pen eu hunain neu gyda rhywun arall. Os yw'n amlwg bod rhywun o dan 16 oed, dylid ei rybuddio y bydd yn euog o drosedd os bydd yn pleidleisio yn yr etholiadau. Rhaid i'r Swyddog Llywyddu ofyn y cwestiynau rhagnodedig a rhaid i'r person eu hateb heb gymorth (gweler Atodiad 5a am y cwestiynau rhagnodedig). Os bydd y person yn ateb y cwestiynau'n foddhaol, rhaid rhoi papur pleidleisio iddo. Ni ellir gofyn unrhyw gwestiynau eraill. Dylid nodi enw a chyfeiriad y pleidleisiwr ynghyd ag unrhyw fanylion eraill, gan gynnwys amser y digwyddiad a manylion unrhyw berson a oedd gyda'r pleidleisiwr. Yna, dylid hysbysu'r Swyddog Canlyniadau.

Enwau wedi'u camsillafu a phleidleisiwyr sydd wedi newid eu henw

Weithiau bydd enw etholwr wedi'i gamsillafu neu bydd yr enw wedi newid yn gyfreithiol ers iddo wneud cais i fod ar y gofrestr, e.e. drwy briodas.

Gofynnwch y cwestiynau rhagnodedig i'r etholwr (gweler Atodiad 5a). Os bydd y pleidleisiwr yn eu hateb yn foddhaol, rhaid gadael iddo bleidleisio, a dylai'r Swyddog Llywyddu nodi'r gwall a'i drosglwyddo i'r Swyddog Cofrestru Etholiadol.

Os bydd yr etholwr yn mynnu ei fod am i'r gwall gael ei ddiwygio cyn pleidleisio, dylai'r Swyddog Llywyddu gysylltu â'r swyddfa

etholiadau am gyngor neu, fel arall, dylai gyfeirio'r pleidleisiwr at y Swyddog Cofrestru Etholiadol.

Etholwyr eraill

Mae'r pennawd 'Etholwyr eraill' yn ymddangos ar ddiwedd rhai cofrestr. Nid yw'r etholwyr yn yr adran hon, sy'n cynnwys etholwyr o'r Lluoedd Arfog a'r rhai sydd wedi cofrestru drwy ddatganiad o gysylltiad lleol, yn bodloni'r amod cymhwyso preswyl mwyach ond gallant bleidleisio o hyd (yn dibynnu ar hawl). Mae'n annhebygol y bydd etholwyr o'r Lluoedd Arfog wedi cael cerdyn pleidleisio. Fodd bynnag, bydd cardiau pleidleisio wedi'u hanfon at yr holl etholwyr dienw y bydd angen iddynt, yn wahanol i bleidleisiwyr cyffredin, gyflwyno eu cerdyn pleidleisio er mwyn pleidleisio yn yr orsaf bleidleisio (gweler Atodiad 4).

Person nad yw'n ymddangos ar y gofrestr etholwyr

Fel arfer, bydd y gofrestr etholwyr yn cynnwys pawb sydd â hawl i bleidleisio yn yr orsaf bleidleisio honno. Os na fydd enw person yn ymddangos ar gofrestr yr orsaf bleidleisio, efallai nad yw'r person wedi'i gofrestru. Fodd bynnag, mae'n bosibl bod gwall wedi digwydd.

Gwallau clercol ar y gofrestr

Os bydd y Swyddog Cofrestru Etholiadol yn darganfod y cyflwynwyd cais wedi'i gwblhau'n gywir ac mai dim ond drwy wall clercol y cafodd y person ei hepgor o'r gofrestr, bydd y Swyddog Cofrestru Etholiadol yn cywiro'r gwall hyd at 9pm ar y diwrnod pleidleisio ac yn gwneud trefniadau i alluogi'r person i bleidleisio tan ddiwedd y cyfnod pleidleisio am 10pm. Efallai y caiff y gwall ei ddarganfod gan y Swyddog Cofrestru Etholiadol naill ai cyn neu ar y diwrnod pleidleisio neu gan pleidleisiwr neu ddirprwy yn yr orsaf bleidleisio.

Gwallau clercol a nodir gan y Swyddog Cofrestru Etholiadol cyn y diwrnod pleidleisio

Os caiff gwall ei nodi cyn y diwrnod pleidleisio ond ar ôl i'r gofrestr gael ei llunio ar gyfer yr orsaf bleidleisio, bydd y Swyddog Cofrestru Etholiadol wedi darparu 'hysbysiad' ar wahân, yn cynnwys unrhyw ychwanegiadau neu ddiwygiadau, i gyd-fynd â'r gofrestr arferol. Rhaid marcio'r hysbysiad hwn yn lle'r gofrestr ond, fel arall, mae'r holl weithdrefnau eraill yr un fath, gan gynnwys selio unrhyw hysbysiad o'r fath gyda'r gofrestr ar ddiwedd y cyfnod pleidleisio.

Gwallau clercol a nodir gan y Swyddog Llywyddu ar y diwrnod pleidleisio

Os bydd rhywun nad yw'n ymddangos ar y gofrestr (na'r hysbysiad) yn dod i'r orsaf bleidleisio ac yn mynnu ei fod wedi gwneud cais i gofrestru, dylai'r Swyddog Llywyddu gyfeirio'r mater at y Swyddog Cofrestru Etholiadol ar unwaith.

Gwallau clercol a nodir gan y Swyddog Cofrestru Etholiadol ar y diwrnod pleidleisio

Os penderfynir bod cais wedi'i gwblhau'n gywir wedi cael ei gyflwyno ac mai dim ond drwy wall clercol y cafodd y person ei hepgor o'r gofrestr, rhaid cywiro'r gwall a bydd y Swyddog Cofrestru Etholiadol yn hysbysu'r Swyddog Llywyddu (naill ai'n ysgrifenedig neu ar lafar, e.e. dros y ffôn).

Gweithdrefn i ganiatáu i berson bleidleisio ar ôl cywiro gwall clercol ar y diwrnod pleidleisio

Rhoddir cyfarwyddiadau ar sut y caiff y wybodaeth ei throsglwyddo i'r Swyddog Llywyddu yn y sesiwn hyfforddi.

Os caiff yr hysbysiad ei roi ar lafar

Rhaid i'r Swyddog Llywyddu wneud cofnod ysgrifenedig o enw a rhif yr etholwr ar gofrestr yr orsaf bleidleisio a marcio'r cofnod hwn wrth roi papurau pleidleisio yn y ffordd arferol.

Rhaid cofnodi enw'r etholwr ar restr ar wahân hefyd. Dylid selio'r rhestr hon ar ddiwedd y cyfnod pleidleisio gyda'r rhestrau rhagnodedig eraill (gweler tudalen 21).

Os caiff yr hysbysiad ei roi yn ysgrifenedig

Dylai'r Swyddog Llywyddu nodi'r hysbysiad hwnnw yn yr un modd â phe bai'n rhan o'r gofrestr, a chyflwyno papurau pleidleisio yn y modd arferol.

Rhaid selio'r hysbysiad a farciwyd neu'r cofnod ysgrifenedig a farciwyd gyda'r gofrestr ar ddiwedd y cyfnod pleidleisio.

Rhaid cofnodi enw'r etholwr ar restr ar wahân hefyd. Dylid selio'r rhestr hon ar ddiwedd y cyfnod pleidleisio gyda'r rhestrau rhagnodedig eraill (gweler tudalen 21).

Unrhyw berson arall nad yw'n ymddangos ar y gofrestr etholwyr

Ni ddylid caniatáu i neb arall nad yw'n ymddangos ar y gofrestr etholwyr (na'r hysbysiad) ar gyfer yr orsaf bleidleisio honno, bleidleisio. Efallai fod y person wedi'i gofrestru i bleidleisio mewn dosbarth pleidleisio arall. Os bydd angen mwy o help ar yr etholwr, cyfeiriwch ef at y swyddfa etholiadau.

Atodiad 3 – Gweithdrefn ar gyfer pleidleiswyr post a phleidleiswyr sy'n pleidleisio drwy ddirprwy

Pleidleiswyr post

Bydd rhai etholwyr wedi gwneud cais i bleidleisio drwy'r post. Er mwyn dangos eu bod yn bleidleiswyr post, bydd y llythyren 'A' yn ymddangos yn erbyn enwau'r rhai sydd wedi dewis pleidleisio drwy'r post, ar y gofrestr etholwyr a ddefnyddir yn yr orsaf bleidleisio. Bydd yr enwau, a'r cyfeiriadau yr anfonwyd y papurau pleidleisio drwy'r post iddynt yn ymddangos ar y rhestr pleidleiswyr post. Ni chaniateir i'r etholwyr hyn bleidleisio yn bersonol yn yr orsaf bleidleisio, hyd yn oed os byddant yn dweud nad ydynt wedi cael eu papurau pleidleisio drwy'r post.

Fodd bynnag, gall y pleidleisiwr neu rywun ar ei ran fynd â phleidleisiau post wedi'u cwblhau i unrhyw orsaf bleidleisio yn yr ardal etholiadol. Bydd y Swyddog Canlyniadau wedi rhoi cyfarwyddiadau i chi ar ba bleidleisiau post y gellir eu dychwelyd i'ch gorsaf bleidleisio. Dylai'r bleidlais bost fod mewn amlen wedi'i selio a rhaid i'r Swyddog Llywyddu ei gosod, heb ei hagar, yn y pecyn a ddarperir.

Rhaid i'r pecyn gael ei gadw'n ddiogel bob amser. Rhaid ei drosglwyddo i unrhyw aelod o staff a benodir i gasglu pleidleisiau post a gyflwynir yn yr orsaf bleidleisio yn unol â chyfarwyddiadau'r Swyddog Canlyniadau, neu rhaid ei ddosbarthu i'r ganolfan cyfrif ar ddiwedd y cyfnod pleidleisio.

Ni ddylid rhoi pleidleisiau post yn y blwch pleidleisio.

Casglu pleidleisiau post o orsafoedd pleidleisio

Gall y Swyddog Canlyniadau drefnu bod pleidleisiau post yn cael eu casglu o orsafoedd pleidleisio yn ystod y diwrnod pleidleisio. Os caiff pleidleisiau post eu casglu o'r orsaf bleidleisio, dylid eu rhoi mewn pecyn a ddylai gael ei selio. Gall asiantiaid pleidleisio, ymgeiswyr ac asiantiaid etholiad osod eu seliau eu hunain ar y pecyn hefyd, os byddant yn dymuno.

Beth sy'n digwydd os bydd rhywun wedi'i restru'n bleidleisiwr post (neu'n ddirprwy sy'n pleidleisio drwy'r post) ond ei fod yn honni nad yw wedi gwneud cais am bleidlais bost?

Weithiau, bydd etholwr neu ddirprwy penodedig yn gofyn am bapur pleidleisio ond yn darganfod ei fod wedi'i farcio ar y gofrestr etholwyr fel pleidleisiwr post.

Dylai'r Swyddog Llywyddu edrych ar y cofnod ar y gofrestr etholwyr i gadarnhau bod yr etholwr neu'r dirprwy wedi'i farcio yn bleidleisiwr post. Dylai'r Swyddog Llywyddu egluro'r amgylchiadau i'r etholwr neu'r dirprwy ac os bydd yn mynnu nad yw wedi gwneud cais am bleidlais bost, dylid dilyn y gweithdrefnau canlynol.

Os yw'r etholwr neu'r dirprwy wedi cael ei bleidlais bost, dylid ei hysbysu i ddychwelyd y bleidlais hon yn y ffordd arferol, gan gofio y gellir mynd â phapurau pleidleisio drwy'r post sydd wedi'u cwblhau i'r orsaf bleidleisio.

Ni ellir rhoi papur pleidleisio cyffredin yn yr orsaf bleidleisio i etholwyr na dirprwyon y cofnodwyd bod pleidlais bost wedi'i hanfon atynt. Fodd bynnag, gall etholwr neu ddirprwy sy'n honni nad yw erioed wedi gwneud cais am bleidlais bost ond sydd wedi'i restru'n bleidleisiwr post, gael papur pleidleisio a gyflwynwyd yn yr orsaf bleidleisio ar unrhyw adeg.

Fel arall, hyd at 5pm ar y diwrnod pleidleisio, gall y Swyddog Canlyniadau roi pecyn pleidleisio drwy'r post newydd iddynt. Dylai'r Swyddog Llywyddu gyfeirio'r etholwr neu'r dirprwy at y swyddfa etholiadau am gyngor ar y weithdrefn hon.

Os yw cyn 5pm ond na all yr etholwr neu'r dirprwy wneud trefniadau i gael pleidlais bost newydd neu os nad yw'n dymuno gwneud hynny, dylai'r Swyddog Llywyddu ddilyn y drefn ar gyfer rhoi papurau pleidleisio a gyflwynwyd yn lle hynny (gweler Atodiad 5b).

Ar ôl 5pm, ni ellir rhoi pecyn pleidleisio drwy'r post newydd i'r etholwr neu'r dirprwy, felly dim ond papurau pleidleisio a gyflwynwyd y gall y Swyddog Llywyddu eu rhoi.

Cyn rhoi papur pleidleisio a gyflwynwyd, rhaid i'r Swyddog Llywyddu ofyn y cwestiynau rhagnodedig priodol (gweler Atodiad 5a).

Os bydd yr etholwr neu'r dirprwy yn ateb y cwestiynau rhagnodedig yn foddhaol, rhaid i'r Swyddog Llywyddu roi papur pleidleisio a gyflwynwyd – ni ddylid rhoi papur pleidleisio cyffredin i'r etholwr neu'r dirprwy.

Ym mhob achos, dylai'r Swyddog Llywyddu wneud cofnod o fanylion yr etholwr yn unol â chyfarwyddyd y Swyddog Canlyniadau. Dylai hefyd hysbysu'r etholwr i gysylltu â'r Swyddog Cofrestru Etholiadol, yn enwedig os hoffai ganslo'r trefniadau pleidleisio drwy'r post ar gyfer etholiadau a refferenda yn y dyfodol.

Beth sy'n digwydd os nad yw etholwr (neu ddirprwy sy'n pleidleisio drwy'r post) wedi cael ei bapur pleidleisio drwy'r post, neu ei fod wedi'i golli neu ei ddifetha?

Ni ellir rhoi papurau pleidleisio drwy'r post newydd yn lle set arall o bapurau pleidleisio drwy'r post yn yr orsaf bleidleisio. Os bydd etholwr (neu ddirprwy sy'n pleidleisio drwy'r post) yn datgan ei fod wedi gwneud cais am bleidlais bost ond nad yw wedi cael ei bapur pleidleisio drwy'r post neu'i fod wedi'i golli neu ei ddifetha, dylid ei hysbysu i wneud cais i'r Swyddog Canlyniadau am bapur newydd, cyn belled â'i fod yn gwneud hynny cyn 5pm ar y

diwrnod pleidleisio. Gellir rhoi papurau newydd hyd at yr amser hwnnw a dylai'r Swyddog Llywyddu gyfeirio'r etholwr neu'r dirprwy at y swyddfa etholiadau am gyngor ar y drefn hon.

Hyd yn oed os bydd etholwyr ond wedi colli neu ddifetha un o'u papurau pleidleisio, dylid eu cynghori i wneud cais am set newydd i'w defnyddio yn lle'r pecyn pleidleisio cyfan. Bydd y Swyddog Canlyniadau yn rhoi rhagor o gyfarwyddiadau yn ystod y sesiwn frifffio.

Os bydd etholwr (neu ddirprwy sy'n pleidleisio drwy'r post) yn cyrraedd ar ôl 5pm ar y diwrnod pleidleisio ac yn datgan ei fod wedi colli neu ddifetha ei bapur pleidleisio drwy'r post neu nad yw wedi'i dderbyn, gellir rhoi papur pleidleisio a gyflwynwyd iddo os bydd yn ateb y cwestiynau rhagnodedig yn foddhaol (gweler Atodiad 5a).

Ni ellir rhoi papurau pleidleisio a gyflwynwyd i etholwr o'r fath (neu ddirprwy o'r fath sy'n pleidleisio drwy'r post) cyn 5pm.

Pleidleiswyr sy'n pleidleisio drwy ddirprwy

Bydd rhai etholwyr wedi penodi dirprwy i bleidleisio ar eu rhan. Er hynny, gall etholwyr bleidleisio yn bersonol ar yr amod eu bod yn gwneud hynny cyn y dirprwy ac nad yw'r dirprwy wedi gwneud cais i bleidleisio drwy'r post. Edrychwch ar y gofrestr etholwyr i weld a yw'r etholwr eisoes wedi pleidleisio cyn dechrau rhoi'r weithdrefn ganlynol ar waith. Mae'n bosibl y bydd y llythyren 'P' yn ymddangos ar y gofrestr etholwyr yn erbyn enwau etholwyr sydd wedi gwneud cais i bleidleisio drwy ddirprwy.

Os bydd y dirprwy yn pleidleisio ei hun hefyd, dylai wneud hynny cyn pleidleisio fel dirprwy.

Yn gyntaf, gofynnwch am enw a chyfeiriad yr etholwr ac edrychwch i weld a yw wedi'i gynnwys ar y rhestr dirprwyon. Gofynnwch am enw a chyfeiriad y dirprwy a thynnwch linell ar y rhestr dirprwyon i ddangos bod y dirprwy wedi pleidleisio.

Yna rhaid marcio cofnod yr etholwr ar y gofrestr yn y ffordd arferol a dylid darllen enw a rhif yr etholwr allan yn uchel.

Rhaid i'r Swyddog Llywyddu neu'r Clerc Pleidleisio sy'n gyfrifol am roi papurau pleidleisio ysgrifennu rhif etholwr yr etholwr (nid y dirprwy) ar y rhestr rhifau cyfatebol wrth ymyl y rhif papur pleidleisio priodol er mwyn cofnodi bod y papur pleidleisio wedi'i roi.

Cofiwch mai dim ond i etholwyr sy'n gymwys i bleidleisio yn yr etholiadau y gellir rhoi papurau pleidleisio. Os oes llythyren yn ymddangos o flaen cofnod yr etholwr yn y gofrestr etholwyr sy'n golygu nad oes hawl ganddo bleidleisio yn yr etholiadau, ni all y dirprwy fwrw pleidlais ar ei ran.

Gweithdrefn ar gyfer rhoi papurau pleidleisio i ddirprwyon sy'n pleidleisio ar ran etholwyr â chofnodion dienw ar y gofrestr

Er mwyn eu diogelu rhag niwed, bydd rhai etholwyr wedi'u cofrestru heb eu henw na'u cyfeiriad – hynny yw, bydd ganddynt gofnod dienw ar y gofrestr (gweler Atodiad 4). Efallai y bydd etholwyr â chofnod dienw wedi penodi dirprwy i bleidleisio ar eu rhan. Os felly, gofynnwch am eu cerdyn pleidleisio: rhaid i ddirprwyon sy'n dymuno pleidleisio ar ran etholwr dienw gyflwyno eu cerdyn pleidleisio dirprwy swyddogol ac ni all bleidleisio fel dirprwy hebddo. Yn lle gofyn am enw a chyfeiriad yr etholwr a galw allan enw'r etholwr, dim ond ei rif etholwr y dylid gofyn amdano a'i alw allan.

Cofiwch mai dim ond i etholwyr sy'n gymwys i bleidleisio yn yr etholiadau y gellir rhoi papurau pleidleisio. Os oes llythyren yn ymddangos o flaen cofnod yr etholwr yn y gofrestr etholwyr sy'n golygu nad oes hawl ganddo bleidleisio yn yr etholiadau, ni all y dirprwy fwrw pleidlais ar ei ran.

Cymhwysedd i bleidleisio fel dirprwy

Ni chaiff person bleidleisio fel dirprwy ar ran mwy na dau etholwr mewn unrhyw ward yn yr un etholiad llywodraeth leol.

Caiff person ond gweithredu fel dirprwy i fwy na dau etholwr os yw'n aelod agos o deulu'r etholwyr (h.y. tad, mam, brawd, chwaer, gŵr, gwraig, partner sifil, mab, merch, mam-gu/nain, tad-cu/taid neu ŵyr neu wyres). Os bydd person sydd wedi'i benodi i weithredu fel dirprwy i fwy nag un etholwr yn gwneud cais i arfer hawl yr etholwyr i bleidleisio, dim ond papurau pleidleisio un etholwr ar y tro y dylid eu rhoi i'r dirprwy.

Gellir herio dirprwyon yn yr un ffordd ag y gellir herio pleidleiswyr cyffredin os amheuir eu bod yn cambersonadu. Os bydd hyn yn digwydd, gofynnwch y cwestiynau rhagnodedig perthnasol (gweler Atodiad 5a).

Beth os bydd yr etholwr yn dod i bleidleisio yn lle'r dirprwy?

Mae gan etholwr sydd wedi penodi dirprwy yr hawl i gael ei bapur pleidleisio os bydd yn gwneud cais amdano yn bersonol, ond dim ond os bydd yn gwneud hynny cyn i'r papur pleidleisio gael ei roi ar ei ran i'r dirprwy. Ni ddylid marcio'r rhestr dirprwyon os bydd hyn yn digwydd, ond dylid marcio cofnod yr etholwr ar y gofrestr etholwyr. Os bydd y dirprwy yn dod yn ddiweddarach, ni ddylid gadael iddo bleidleisio fel dirprwy ar ran yr etholwr, ond os bydd yn mynnu nad yw'r etholwr wedi pleidleisio eto a bod y cwestiynau rhagnodedig yn cael eu gofyn, yna gellir rhoi papur pleidleisio a gyflwynwyd.

Os bydd y dirprwy wedi gwneud cais i bleidleisio drwy'r post, ni ellir rhoi papur pleidleisio i'r etholwr. Bydd y llythyren 'A' yn ymddangos yn erbyn enw'r etholwr yn y gofrestr etholwyr a bydd enw'r dirprwy a'r cyfeiriad yr anfonwyd y bleidlais bost iddo yn ymddangos ar y rhestr dirprwyon sy'n pleidleisio drwy'r post.

Beth sy'n digwydd os yw'n ymddangos bod rhywun arall wedi pleidleisio fel dirprwy?

Dylai'r Swyddog Llywyddu ddilyn y drefn ar gyfer rhoi papurau pleidleisio a gyflwynwyd i ddirprwyon os yw cofnod dirprwy yn y rhestr dirprwyon a chofnod yr etholwr ar y gofrestr

etholwyr eisoes wedi'u marcio (gweler Atodiad 5b).

Dim ond ar ôl gofyn y cwestiynau rhagnodedig i ddirprwyon y dylai'r Swyddog Llywyddu roi papurau pleidleisio a gyflwynwyd (gweler Atodiad 5b).

Pleidleisiau drwy ddirprwy mewn argyfwng

Gall etholwyr benodi dirprwy hyd at 5pm ar y diwrnod pleidleisio yn achos:

- argyfwng meddygol, neu
- ar y sail bod ganddynt coronafeirws, neu lle byddai dilyn canllawiau'r llywodraeth neu ganllawiau meddygol ynghylch coronafeirws yn golygu na allant fynd i'r orsaf bleidleisio, neu
- os byddant wedi cael eu galw i ffwrdd yn annisgwyl oherwydd eu gwaith neu eu gwasanaeth.

Os bydd rhywun yn gwneud cais ar y diwrnod pleidleisio, bydd y Swyddog Cofrestru Etholiadol a'r Swyddog Canlyniadau yn sicrhau bod holl staff yr orsaf bleidleisio yn cael gwybod am y drefn briodol i'w dilyn.

Os bydd y Swyddog Cofrestru Etholiadol yn caniatáu cais am bleidlais drwy ddirprwy mewn argyfwng ar y diwrnod pleidleisio, caiff y Swyddog Llywyddu perthnasol ei hysbysu am y penderfyniad yn ysgrifenedig neu dros y ffôn.

Yna dylai'r Swyddog Llywyddu nodi enw, cyfeiriad a rhif yr etholwr ac atodi'r wybodaeth hon i'r rhestr dirprwyon. Efallai fod ffurflen wag ar ddiwedd y rhestr dirprwyon at y diben hwnnw.

Unwaith y bydd penderfyniad y Swyddog Cofrestru Etholiadol i ganiatáu cais am bleidlais drwy ddirprwy mewn argyfwng yn hysbys, rhaid i'r Swyddog Llywyddu roi'r papur pleidleisio yn y ffordd arferol. Dylai cofnod ysgrifenedig y Swyddog Cofrestru Etholiadol (os yw ar gael) neu nodyn y Swyddog Llywyddu gael ei farcio i ddangos bod y dirprwy wedi pleidleisio ar ran yr etholwr.

Atodiad 4 – Etholwyr â chofnod dienw ar y gofrestr

Er mwyn eu diogelu rhag niwed, bydd rhai etholwyr wedi'u cofrestru heb eu henw na'u cyfeiriad. Bydd ganddynt gofnod dienw ar y gofrestr, fel y'i gelwir, a fydd yn cynnwys eu rhif etholwr a'r llythyren 'N'. Efallai y bydd gan rai o'r etholwyr hyn lythrennau eraill sy'n gosod amodau ar eu cymhwysedd i bleidleisio mewn etholiadau penodol (gweler Pennod 5 am fanylion).

Os bydd cofrestr yn cynnwys cofnodion dienw, byddant yn ymddangos ar ddiwedd y gofrestr o dan yr adran 'etholwyr eraill'. Mae'n bwysig cofio mewn gorsaf bleidleisio sydd wedi'i rhannu'n ddwy y gallai eu cofnod ymddangos ar y gofrestr ar gyfer yr orsaf bleidleisio arall.

Mae'r drefn ar gyfer rhoi papur pleidleisio i etholwr dienw yn wahanol i'r drefn ar gyfer etholwyr cyffredin.

Gweithdrefn ar gyfer rhoi papurau pleidleisio i etholwyr â chofnod dienw

Yn wahanol i etholwyr cyffredin, **rhaid** i etholwyr dienw gael cerdyn pleidleisio ac ni allant bleidleisio hebdo.

- gofynnwch am eu cerdyn pleidleisio – ni fydd yn cynnwys eu henw na'u cyfeiriad ond bydd yn cynnwys eu rhif etholwr
- edrychwch ar y gofrestr – dylai fod 'N' i'w weld yn y cofnod ar gyfer y rhif etholwr hwnnw, yn hytrach nag enw a chyfeiriad
- tynnwch linell syth yn erbyn cofnod y pleidleisiwr ar y gofrestr
- peidiwch â gofyn am enw a chyfeiriad yr etholwr – galwch allan ei rif etholwr yn unig

- ysgrifennwch rif yr etholwr ar y rhestr rhifau cyfatebol
- rhowch y papur pleidleisio ac yna dychwelwch y cerdyn pleidleisio i'r etholwr

Gellir gofyn y cwestiynau rhagnodedig i bleidleisiwr â chofnod dienw ar y gofrestr hefyd, ond caiff ei enw a'i gyfeiriad eu hepgor (gweler Atodiad 5a).

Beth os bydd etholwr â chofnod dienw yn ymddangos yn yr orsaf bleidleisio heb gerdyn pleidleisio?

Os bydd wedi anghofio ei gerdyn pleidleisio, gofynnwch iddo ddychwelyd i'r orsaf bleidleisio yn nes ymlaen gyda'i gerdyn pleidleisio. Os bydd yn honni nad yw wedi cael un neu ei fod wedi'i golli, gofynnwch iddo gysylltu â'r Swyddog Canlyniadau ar unwaith. Os caiff cerdyn pleidleisio newydd ei roi a bod yr etholwr yn dychwelyd i'r orsaf bleidleisio yn ddiweddarach gyda'r cerdyn hwn, rhaid rhoi papur pleidleisio yn y ffordd a ddisgrifir uchod.

Atodiad 5a – Y cwestiynau rhagnodedig

Gellir gofyn y cwestiynau rhagnodedig i unrhyw etholwr neu ddirprwy. Fodd bynnag, rhaid i'r Swyddog Llywyddu ofyn y cwestiynau rhagnodedig mewn ffordd gywir a digynnwrf o dan yr amgylchiadau canlynol:

- Pan fo etholwr (sydd heb benodi dirprwy) yn gwneud cais am bapur pleidleisio ond bod y gofrestr etholwyr yn dangos ei fod wedi pleidleisio eisoes. O dan yr amgylchiadau hyn, hyd yn oed os bydd yn ateb y cwestiynau'n foddhaol, dim ond papur pleidleisio a gyflwynwyd y mae hawl gan yr etholwr eu cael.
- Pan fo cofnod dirprwy ar y rhestr dirprwyon wedi'i farcio eisoes a bod cofnod yr etholwr ar y gofrestr etholwyr wedi'i farcio hefyd. Ar ôl ateb y cwestiynau'n foddhaol, dim ond papur pleidleisio a gyflwynwyd y mae hawl gan yr etholwr neu'r dirprwy eu cael.
- Pan fo dirprwy yn dychwelyd i'r orsaf bleidleisio ar ôl i'w gais i fwrw pleidlais fel dirprwy gael ei wrthod am fod y gofrestr etholwyr yn dangos bod yr etholwr wedi pleidleisio yn bersonol (yn yr achos hwn, ni fyddai'r rhestr dirprwyon wedi'i marcio), a'i fod yn mynnu nad yw'r etholwr wedi pleidleisio. Os bydd yn ateb y cwestiynau'n foddhaol, bydd ganddo hawl i gael papur pleidleisio a gyflwynwyd.
- Pan fo enw etholwr (neu ddirprwy) yn ymddangos ar y rhestr pleidleiswyr post (neu'r rhestr dirprwyon sy'n pleidleisio drwy'r post) ond ei fod yn datgan na wnaeth gais i bleidleisio drwy'r post. Os bydd yr etholwr (neu'r dirprwy) yn ateb y cwestiynau'n foddhaol, rhaid rhoi papur pleidleisio a gyflwynwyd iddo.
- Pan fo etholwr (neu ddirprwy) y mae ei enw yn ymddangos ar y rhestr pleidleiswyr post (neu'r rhestr dirprwyon sy'n pleidleisio drwy'r post) yn cyrraedd yr orsaf bleidleisio

ar ôl 5pm ar y diwrnod pleidleisio ac yn honni ei fod wedi colli neu ddifetha ei bapur pleidleisio drwy'r post neu nad yw wedi ei gael o gwbl. Os bydd yn ateb y cwestiynau'n foddhaol, dim ond papur pleidleisio a gyflwynwyd y bydd hawl gan yr etholwr (neu ddirprwy) ei gael.

- Pan fo ymgeisydd, asiant etholiad neu asiantiaid pleidleisio yn gofyn i'r cwestiynau gael eu gofyn. Os caiff y cwestiynau rhagnodedig eu hateb yn foddhaol, rhaid rhoi papur pleidleisio cyffredin.

Dylai'r Swyddog Llywyddu hefyd ofyn y cwestiynau rhagnodedig perthnasol o dan yr amgylchiadau canlynol:

- Pan fo etholwr yn dweud bod ei enw'n wahanol i'r un a gofnodir ar y gofrestr etholwyr. Wrth ateb y cwestiynau rhagnodedig, os gall yr etholwr gadarnhau bod y cofnod ar y gofrestr yn cyfeirio ato, rhaid rhoi papur pleidleisio cyffredin.
- Pan fo staff gorsaf bleidleisio yn amau etholwr neu ddirprwy o gambersonadu. Wrth ateb y cwestiynau rhagnodedig, os gall yr etholwr gadarnhau bod y cofnod ar y gofrestr yn cyfeirio ato, rhaid rhoi papur pleidleisio cyffredin.
- Pan fo'r etholwr wedi'i gofrestru fel rhywun sy'n gymwys i bleidleisio er ei fod yn amlwg o dan oedran. Os caiff y cwestiynau rhagnodedig eu hateb yn foddhaol, rhaid rhoi papur pleidleisio cyffredin.

Ni ellir ymholi ynghylch hawl unrhyw berson i bleidleisio, heblaw am y cwestiynau rhagnodedig a ddangosir isod.

P'un a oes ganddo unrhyw amheuan ai peidio, rhaid i'r Swyddog Llywyddu papur pleidleisio cyffredin neu bapur pleidleisio a gyflwynwyd, fel y bo'n briodol, i unrhyw un sydd wedi ateb y cwestiynau'n gywir. Os bydd person yn gwrthod ateb y cwestiynau, yna ni ellir rhoi papur pleidleisio cyffredin na phapur pleidleisio a gyflwynwyd, fel y bo'n briodol. Os bydd y person hwnnw'n dychwelyd yn ddiweddarach, rhaid i'r Swyddog Llywyddu ofyn y cwestiynau rhagnodedig iddo unwaith eto.

Y cwestiynau rhagnodedig i'w gofyn i berson sy'n gwneud cais i bleidleisio fel etholwr

'Ai chi yw'r person sydd wedi'i gofrestru yn y gofrestr etholwyr llywodraeth leol ar gyfer yr etholiad hwn fel a ganlyn (rhaid i chi ddarllen yn uchel y cofnod cyfan o'r gofrestr)?'

Os mai 'nage' yw'r ateb, peidiwch â rhoi papurau pleidleisio. Os mai 'ie' yw'r ateb, gofynnwch:

'A ydych eisoed wedi pleidleisio yn y ward etholiadol hon neu unrhyw ward etholiadol arall, yn yr etholiad hwn o gynghorwyr ar gyfer *(y sir), *(y fwrdeistref sirol) hon heblaw fel dirprwy ar ran rhywun arall?' (*darllenwch yn uchel p'un bynnag sy'n gymwys, gan ychwanegu, yn achos etholiad sy'n cael ei gynnal mewn sawl ward etholiadol, 'yn y ward etholiadol hon neu unrhyw ward etholiadol arall')

Os atebir 'ydw' i'r cwestiwn hwn, peidiwch â rhoi papur pleidleisio. Os yw'r person wedi ateb 'ydw' i'r cwestiwn cyntaf a 'nac ydw' i'r ail gwestiwn, rhaid rhoi papur pleidleisio cyffredin neu bapur pleidleisio a gyflwynwyd fel y bo'n briodol.

Y cwestiynau rhagnodedig i'w gofyn i berson sy'n gwneud cais i bleidleisio fel dirprwy (ond nid ar ran etholwr â chofnod dienw)

Mae'r cwestiynau rhagnodedig ar gyfer dirprwyon wedi'u geirio'n wahanol:

'Ai chi yw'r person y mae ei enw yn ymddangos fel a ganlyn (darllenwch yn uchel yr enw sy'n ymddangos yn y rhestr dirprwyon) yn y rhestr dirprwyon ar gyfer yr etholiad hwn fel rhywun sydd â hawl i bleidleisio fel dirprwy ar ran (darllenwch yn uchel enw'r etholwr ar y gofrestr)?'

Os mai 'nage' yw'r ateb, peidiwch â rhoi papurau pleidleisio. Os mai 'ie' yw'r ateb, gofynnwch:

'A ydych eisoed wedi pleidleisio yn y ward etholiadol hon neu unrhyw ward etholiadol arall, yn yr etholiad o gynghorwyr ar gyfer *(y sir), *(y fwrdeistref sirol) hon (*darllenwch p'un bynnag sy'n gymwys gan ychwanegu, yn achos etholiad sy'n cael ei gynnal mewn sawl ward etholiadol, 'yn y ward etholiadol hon neu unrhyw ward etholiadol arall'), fel dirprwy ar ran (darllenwch yn uchel enw'r etholwr ar y gofrestr)?'

Os atebir 'ydw' i'r cwestiwn hwn, rhaid peidio â rhoi papur pleidleisio. Os mai 'nac ydw' yw'r ateb, gofynnwch:

'A ydych yn wŷr, yn wraig, yn bartner sifil, yn rhiant, yn dad-cu/taid, yn fam-gu/nain, yn frawd, yn chwaer, yn blentyn neu'n wŷr neu'n wyres i (darllenwch yn uchel enw'r etholwr ar y gofrestr)?'

Os mai 'ydw' yw'r ateb i'r cwestiwn hwn (a bod y cwestiynau uchod wedi'u hateb yn foddhaol), rhaid rhoi papur pleidleisio cyffredin neu bapur pleidleisio a gyflwynwyd fel y bo'n briodol.

Fodd bynnag, os mai 'nac ydw' yw'r ateb, gofynnwch:

'A ydych eisoed wedi pleidleisio yn y ward etholiadol hon neu unrhyw ward etholiadol arall, yn yr etholiad o gynghorwyr ar gyfer *(y sir), *(y fwrdeistref sirol) hon, ar ran dau berson nad chi yw eu gŵr, gwraig, partner sifil, rhiant, tad-cu/taid, mam-gu/nain, brawd, chwaer, plentyn, wŷr neu wyres?' (*darllenwch yn uchel p'un bynnag sy'n gymwys, gan ychwanegu, yn achos etholiad sy'n cael ei gynnal mewn sawl ward, 'yn y ward etholiadol hon neu unrhyw ward etholiadol arall')

Os atebir 'ydw' i'r cwestiwn hwn, peidiwch â rhoi papur pleidleisio. Os mai 'nac ydw' yw'r ateb (a bod y cwestiynau uchod wedi'u hateb yn foddhaol), rhaid rhoi papur pleidleisio cyffredin neu bapur pleidleisio a gyflwynwyd fel y bo'n briodol.

Y cwestiynau rhagnodedig i'w gofyn i berson sy'n gwneud cais i bleidleisio fel dirprwy ar ran etholwr â chofnod dienw

'Ai chi yw'r person y mae hawl ganddo i bleidleisio fel dirprwy ar ran yr etholwr sydd â'r rhif (darllenwch yn uchel y rhif o'r gofrestr) ar y gofrestr etholwyr?'

Os mai 'nage' yw'r ateb, peidiwch â rhoi papurau pleidleisio. Os mai 'ie' yw'r ateb, gofynnwch:

'A ydych eisoed wedi pleidleisio fel dirprwy ar ran yr etholwr sydd â'r rhif (darllenwch yn uchel rif yr etholwr o'r gofrestr) yn y gofrestr etholwyr?'

Os mai 'ydw' yw'r ateb i'r cwestiwn hwn, ni ddylid rhoi papur pleidleisio. Os mai 'nac ydw' yw'r ateb, rhaid i chi hefyd ofyn:

'A ydych yn wŵr, yn wraig, yn bartner sifil, yn rhiant, yn dad-cu/taid, yn fam-gu/nain, yn frawd, yn chwaer, yn blentyn neu'n wŵr neu wyres i'r etholwr sydd â'r rhif (darllenwch yn uchel rif yr etholwr o'r gofrestr) ar y gofrestr etholwyr?'

Os mai 'ydw' yw'r ateb i'r cwestiwn hwn (a bod y cwestiynau uchod wedi'u hateb yn foddhaol), rhaid rhoi papur pleidleisio cyffredin neu bapur pleidleisio a gyflwynwyd fel y bo'n briodol.

Fodd bynnag, os mai 'nac ydw' yw'r ateb, gofynnwch:

'A ydych eisoed wedi pleidleisio yn y ward etholiadol hon neu unrhyw ward etholiadol arall, yn yr etholiad o gynghorwyr ar gyfer *(y sir), *(y fwrdeistref sirol) hon, ar ran dau berson nad chi yw eu gŵr, gwraig, partner sifil, rhiant, tad-cu/taid, mam-gu/nain, brawd, chwaer, plentyn, wŵr neu wyres?' (*darllenwch yn uchel p'un bynnag sy'n gymwys, gan ychwanegu, yn achos etholiad sy'n cael ei gynnal mewn sawl ward, 'yn y ward etholiadol hon neu unrhyw ward etholiadol arall')

Os mai 'ydw' yw'r ateb i'r cwestiwn hwn, peidiwch â rhoi papur pleidleisio. Os mai 'nac ydw' yw'r ateb i'r cwestiwn hwn (a bod pob un o'r cwestiynau uchod wedi'u hateb yn foddhaol), rhaid rhoi papur pleidleisio cyffredin neu bapur pleidleisio a gyflwynwyd fel y bo'n briodol.

Y cwestiynau rhagnodedig i'w gofyn i berson sy'n gwneud cais i bleidleisio yn bersonol pan fo'n ymddangos ar y gofrestr fel pleidleisiwr post

Mae'r cwestiynau rhagnodedig canlynol ar gyfer etholwyr sy'n ymddangos ar y gofrestr fel pleidleisiwyr post, ond:

- sy'n honni nad ydynt wedi gwneud cais i bleidleisio drwy'r post neu
- sy'n mynd i'r orsaf bleidleisio ar ôl 5pm ar y diwrnod pleidleisio ac yn honni eu bod wedi colli eu papurau pleidleisio drwy'r post neu nad ydynt wedi eu cael o gwbl.

'A wnaethoch gais am bleidlais bost?'

Os mai 'naddo' yw'r ateb, rhaid rhoi papur pleidleisio a gyflwynwyd.

Os mai 'do' yw'r ateb i'r cwestiwn hwn, gofynnwch:

'Pam nad ydych wedi pleidleisio drwy'r post?'

Os atebir y cwestiwn yn foddhaol, dylai'r Swyddog Llywyddu gofnodi'r rheswm a rhoi papur pleidleisio a gyflwynwyd.

Fodd bynnag, os bydd yr etholwr yn dweud nad yw wedi pleidleisio drwy'r post am ei fod wedi colli ei becyn pleidleisio drwy'r post neu heb ei gael (y pecyn cyfan neu ran ohono), dim ond ar ôl 5pm y gellir rhoi papur pleidleisio a gyflwynwyd.

Y cwestiynau rhagnodedig i'w gofyn i berson sy'n gwneud cais i bleidleisio fel dirprwy pan fo cofnod yn dangos ei fod wedi cael papurau pleidleisio drwy'r post ar gyfer dirprwy

Mae'r cwestiynau rhagnodedig ar gyfer dirprwyon sydd wedi'u henwi ar y rhestr dirprwyon sy'n pleidleisio drwy'r post ond sy'n honni nad ydynt wedi gwneud cais i bleidleisio drwy'r post neu sy'n mynd i'r orsaf bleidleisio ar ôl 5pm ar y diwrnod pleidleisio ac yn honni eu bod wedi colli eu papurau pleidleisio drwy'r post neu nad ydynt wedi'u cael o gwbl fel a ganlyn:

'A wnaethoch gais i bleidleisio drwy'r post fel dirprwy?'

Os mai 'naddo' yw'r ateb, rhaid rhoi papur pleidleisio a gyflwynwyd.

Os mai 'do' yw'r ateb, gofynnwch:

'Pam nad ydych wedi pleidleisio drwy'r post fel dirprwy?'

Os atebir y cwestiwn yn foddhaol, dylai'r Swyddog Llywyddu gofnodi'r rheswm a rhoi papur pleidleisio a gyflwynwyd.

Fodd bynnag, os bydd y dirprwy yn dweud nad yw wedi pleidleisio drwy'r post am ei fod wedi colli ei becyn pleidleisio drwy'r post neu heb ei gael (y pecyn cyfan neu ran ohono), dim ond ar ôl 5pm y gellir rhoi papur pleidleisio a gyflwynwyd.

Atodiad 5b – Papurau pleidleisio a gyflwynwyd

Amgylchiadau pan ddylid rhoi papurau pleidleisio a gyflwynwyd

**Darllenwch y cyfarwyddiadau hyn yn ofalus
cyn rhoi unrhyw bapur pleidleisio a
gyflwynwyd.**

Rhaid i'r Swyddog Llywyddu sicrhau mai dim ond o dan yr amgylchiadau rhagnodedig y rhoddir papurau pleidleisio a gyflwynwyd.

Dim ond o dan yr amgylchiadau canlynol y dylid rhoi papur pleidleisio a gyflwynwyd:

- os bydd y gofrestr etholwyr (neu hysbysiad) yn dangos bod etholwr wedi pleidleisio'n barod
- os bydd cofnod dirprwy ar y rhestr dirprwyon wedi'i farcio'n barod a/neu fod cofnod yr etholwr a'i penododd yn ddirprwy wedi'i farcio
- os bydd etholwr (neu ddirprwy) sy'n ymddangos ar y rhestr pleidleiswyr post yn honni nad yw wedi gwneud cais am bleidlais bost. Caiff ofyn i'r Swyddog Canlyniadau am becyn pleidleisio drwy'r post newydd hyd at 5pm, ond gellir rhoi papur pleidleisio a gyflwynwyd iddo ar unrhyw adeg os yw'n dymuno
- os bydd ar ôl 5pm a bod etholwr (neu ddirprwy) sy'n ymddangos ar y rhestr pleidleiswyr post yn honni ei fod wedi colli neu ddifetha ei bleidlais bost neu ei fod heb gael ei bleidlais bost o gwbl

Os caiff papurau pleidleisio a gyflwynwyd eu rhoi drwy gamgymeriad, rhaid i'r Swyddog Llywyddu gofnodi rhifau cyfresol y papurau pleidleisio a gyflwynwyd a gafodd eu rhoi drwy gamgymeriad a hysbysu'r Swyddog Canlyniadau cyn gynted â phosibl.

Cyn rhoi papur pleidleisio a gyflwynwyd, dylai'r Swyddog Llywyddu egluro'r amgylchiadau i'r etholwr (neu'r dirprwy) ac wedyn gofyn y cwestiynau rhagnodedig sy'n berthnasol i'w sefyllfa (gweler Atodiad 5a).

Os caiff y cwestiynau rhagnodedig eu hateb yn foddhaol, rhaid i'r Swyddog Llywyddu roi papurau pleidleisio a gyflwynwyd. Yna, dylai egluro'r drefn pleidlais a gyflwynwyd i'r etholwr (neu'r dirprwy).

Gweithdrefn ar gyfer rhoi papurau pleidleisio a gyflwynwyd

Ar ôl i'r cwestiynau rhagnodedig gael eu hateb yn foddhaol, rhaid ysgrifennu rhif etholwr yr etholwr (gan gynnwys cyfeirnod y dosbarth etholiadol) yn erbyn rhif y papur pleidleisio a gyflwynwyd sy'n cael ei roi ar y rhestr pleidleisiau a gyflwynwyd.

Sicrhewch fod y papur pleidleisio a gyflwynwyd yn cynnwys y marc swyddogol, plygwch y papur ac yna rhwch ef i'r pleidleisiwr neu'r dirprwy **heb ei blygu** fel y gall weld yr holl ymgeiswyr sydd ar y papur pleidleisio. Yna rhaid iddo bleidleisio yn gyfrinachol, plygu'r papur pleidleisio a gyflwynwyd a'i ddychwelyd i chi.

Ni ddylid rhoi'r papur pleidleisio a gyflwynwyd yn y blwch pleidleisio. Er mwyn sicrhau na fydd hyn yn digwydd, dylech sefyll wrth ymyl y blwch pleidleisio a gorchuddio'r twll.

Rhaid i chi gymryd y papur pleidleisio a gyflwynwyd sydd wedi'i blygu a'i arnodi ag enw'r pleidleisiwr ynghyd â'i rif etholwr (gan gynnwys cyfeirnod y dosbarth etholiadol) a'i osod yn yr amlen swyddogol a ddarperir. Yna, rhaid iddo gofnodi rhif etholwr ac enw'r

pleidleisiwr ar y 'Rhestr pleidleisiau a gyflwynwyd'.

Os bydd dirprwy yn pleidleisio ar ran etholwr, peidiwch ag arnodi'r papur pleidleisio a gyflwynwyd ag enw'r dirprwy, ond yn hytrach â rhif etholwr yr etholwr. Cofnodwch rif yr etholwr, ynghyd ag enw'r dirprwy, ar y 'Rhestr pleidleisiau a gyflwynwyd'.

Rhesymau dros gwblhau papurau pleidleisio a gyflwynwyd

Weithiau, mae'n bosibl y bydd pleidleiswyr yn gofyn pam eu bod yn cael cynnig papur pleidleisio a gyflwynwyd. Er na chaiff papurau pleidleisio a gyflwynwyd eu cynnwys yn y cyfrif, mae papur pleidleisio a gyflwynwyd yn dangos bod gan bleidleisiwr bryder am drefn cynnal yr etholiad ar y cam pleidleisio, yn hytrach nag ar ôl i'r canlyniad gael ei gyhoeddi. Felly, papurau pleidleisio a gyflwynwyd yw'r cam cyntaf yn y broses o wneud cwyn am y broses etholiadol. Os na fydd pleidleisiwr yn cymryd y cam hwn, gallai olygu nad oes cofnod ffurfiol ar gael i ddangos ei fod wedi ceisio, ond methu, bwrw ei bleidlais.

Yn ogystal, bob tro y rhoddir papurau pleidleisio a gyflwynwyd, cofnodir enw'r pleidleisiwr a'i rif etholwr ar y rhestr pleidleisiau a gyflwynwyd. Mae'r rhestr hon yn galluogi swyddogion yr etholiad i weld a oes unrhyw batrymau cambersonadu posibl yn eu hardal.

Atodiad 6 – Diogelwch yn yr orsaf bleidleisio

Y Swyddog Llywyddu sy'n gyfrifol am ddiogelwch yr orsaf bleidleisio. Mae pleidleiswyr yn disgwyl i orsafoedd pleidleisio gael eu rhedeg mewn ffordd drefnus a digynnwrf.

Cadw trefn

Rhaid i Swyddogion Llywyddu gadw trefn yn yr orsaf bleidleisio. Mae ganddynt y pŵer i orchymyn bod person yn cael ei hebrwng o'r orsaf bleidleisio. Fodd bynnag, rhaid gadael i bleidleiswyr cymwys bleidleisio cyn iddynt gael eu hebrwng allan. Dylai Swyddog Llywyddu sy'n gorchymyn i berson gael ei hebrwng allan, gofnodi manylion y digwyddiad a'i drosglwyddo i'r Swyddog Canlyniadau.

Ni all person sydd wedi cael ei hebrwng o'r orsaf bleidleisio ac sydd heb bleidleisio fynd yn ôl i mewn i'r orsaf heb ganiatâd y Swyddog Llywyddu. Os bydd y person yn dychwelyd ac yn ymddwyn yn weddus, rhaid rhoi cyfle iddo bleidleisio.

Ni cheir diffiniad cyfreithiol o gwmpas yr orsaf bleidleisio ond, fan lleiaf, mae'n golygu'r ystafell bleidleisio.

Bydd y Swyddog Canlyniadau wedi eich hysbysu os bydd hanes o anhrefn gyhoeddus sy'n effeithio ar eich gorsaf bleidleisio benodol a'r ardal gyfagos. Yn yr amgylchiadau hynny'n arbennig, dylech gynnal archwiliadau rheolaidd o'r ardal o amgylch eich gorsaf bleidleisio. Gwneir hyn er mwyn sicrhau na chaiff pleidleiswyr eu rhwystro rhag mynd i mewn i'w gorsaf bleidleisio. Er ei bod yn bwysig cynnal yr archwiliadau hyn, os bydd yr orsaf bleidleisio yn brysur, arhoswch nes iddi dawelu cyn cynnal yr archwiliad nesaf.

Aflonyddwch neu ddigwyddiadau difrifol a gohirio'r bleidlais

Bydd yr heddlu wedi cael gwybod am leoliad gorsafoedd pleidleisio. Efallai y caiff swyddogion heddlu a swyddogion cymorth cymunedol yr heddlu ddyletswyddau'n ymwneud â gorsafoedd pleidleisio ac efallai y byddant yn ymweld â nhw yn ystod y dydd. Os bydd anhrefn yn yr orsaf bleidleisio yn ystod y dydd, cysylltwch â'r Swyddog Canlyniadau i'w hysbysu o'r sefyllfa. Os bydd angen, cysylltwch â'r heddlu i ddelio â'r broblem.

Os bydd aflonyddwch neu ddigwyddiad difrifol e.e. pryder ynghylch bom, tân, llifogydd ac ati, mae'n bosibl y gofynnir i'r Swyddog Llywyddu wacáu'r lleoliad neu efallai y bydd yn penderfynu gwneud hynny. Os bydd y gwasanaethau brys yn gofyn am i'r adeilad gael ei wacáu, rhaid gwneud hyn. Hysbyswch y Swyddog Canlyniadau ar unwaith a gofynnwch am arweiniad ar unrhyw gamau pellach y dylid eu cymryd.

Peidiwch byth â pheryglu diogelwch personol y pleidleiswyr nac aelodau eraill o dîm yr orsaf bleidleisio, na pheri perygl o anaf i berson. Os yw'n bosibl gwneud hynny heb beryglu diogelwch personol, gellir symud holl ddeunyddiau sensitif yr etholiad (y blwch pleidleisio, papurau pleidleisio, cofrestr etholwyr ac ati) o'r adeilad a'u cadw dan ofal staff yr orsaf bleidleisio. Dylech roi'r wybodaeth ddiweddaraf i unrhyw asiantiaid neu arsylwyr sy'n bresennol am yr hyn rydych yn ei wneud.

Os bydd yn rhaid gadael y safle, sefydlwch orsaf bleidleisio dros dro mewn man sydd bellter diogel o'r aflonyddwch neu'r digwyddiad difrifol. Efallai y bydd digon o le wrth fynedfa'r adeilad, neu hyd yn oed y tu allan i'r adeilad. Mewn rhai achosion, mae Swyddogion Llywyddu wedi defnyddio cefn car. Beth bynnag fo'r sefyllfa, rhaid i bleidleiswyr allu pleidleisio'n ddiogel ac yn gyfrinachol o 7am ymlaen. P'un a fu toriad yn y pleidleisio ai peidio, rhaid i'r orsaf bleidleisio gau am 10pm o hyd. Fodd bynnag, dylid nodi'r amser pan na fu modd i'r orsaf bleidleisio weithredu.

Yn yr achos mwyaf eithafol, bydd y Swyddog Canlyniadau yn caniatáu i'r Swyddog Llywyddu ohirio'r bleidlais tan y diwrnod canlynol. Os caiff y bleidlais ei gohirio, bydd y Swyddog Canlyniadau yn trefnu bod deunyddiau'r etholiad yn cael eu casglu.

Rhaid i Swyddogion Llywyddu beidio â gohirio'r bleidlais heb ganiatâd y Swyddog Canlyniadau.

Delio â sefyllfaoedd anodd

Mae'n bosibl y daw staff gorsafoedd pleidleisio ar draws sefyllfaoedd anodd neu ymddygiad bygythiol yn ystod y diwrnod pleidleisio.

Gallai'r camau canlynol helpu staff gorsafoedd pleidleisio i ddelio â sefyllfaoedd a allai fod yn anodd neu'n heriol:

- **Gwrandewch ar y pleidleisiwr** – mae'n arfer dda edrych ar y person pan fo'n siarad, gan ddangos diddordeb.
- **Dangoswch ddealltwriaeth** – gadewch i'r person wybod eich bod yn gwneud eich gorau i ddeall y broblem o'i safbwynt ef. Mae hyn yn pwysleisio'r ffaith bod penderfyniad gwybodus yn cael ei ystyried.
- **Holwch** – gofynnwch i'r person a oes unrhyw wybodaeth berthnasol arall y gall ei rhoi a allai helpu i hwyluso'r broses.
- **Crynowch** – rhowch yr ymateb a'r rheswm drosto. Peidiwch â dechrau dadlau.

Atodiad 7 – Gweithdrefn ar gyfer delio â chambersonadu

Beth sy'n digwydd os bydd staff gorsaf bleidleisio yn amau bod rhywun yn cambersonadu etholwr neu ddirprwy?

Ar adegau prin, mae'n bosibl y bydd aelod o dîm yr orsaf bleidleisio, etholwr arall, asiant etholiad, asiant pleidleisio neu ymgeisydd yn amau bod person sy'n gwneud cais am bapur pleidleisio yn esgus bod yn rhywun arall. Gelwir hyn yn gambersonadu ac mae'n drosedd ddifrifol.

Cofiwch nad yw person, heblaw am ddirprwy, yn euog o gambersonadu os bydd yn gwneud cais am bapur pleidleisio dan enw gwahanol i'w enw ei hun, ar yr amod mai o dan yr enw hwn y cafodd ei gofrestru.

Rhaid i Swyddogion Llywyddu beidio â chroesholi person os ydynt yn amau ei fod yn cambersonadu. Dim ond y cwestiynau rhagnodedig y gellir eu gofyn. Rhaid gofyn y cwestiynau hyn i'r person cyn rhoi papur pleidleisio iddo, nid ar ôl hynny (gweler Atodiad 5a).

Mae'r cwestiynau rhagnodedig yn pennu p'un ai'r etholwr yw'r person sy'n ymddangos ar y gofrestr etholwyr (neu'r rhestr dirprwyon os yw'n pleidleisio fel dirprwy ar ran rhywun arall), a ph'un a yw'r etholwr wedi pleidleisio'n barod yn yr etholiadau (neu ar ran yr etholwr hwnnw, os mai dirprwy ydyw).

Os bydd y person yn ateb y cwestiynau'n foddhaol, rhaid rhoi papur pleidleisio cyffredin. Fodd bynnag, dylai'r Swyddog Llywyddu roi gwybod i'r Swyddog Canlyniadau am ei amheuon cyn gynted â phosibl.

Os ceir gwrthdaro, neu os yw'n rhesymol disgwyl y bydd gwrthdaro, dylai'r Swyddog Llywyddu ystyried ei ddiogelwch ei hun a diogelwch pawb arall sy'n bresennol fel blaenoriaeth. Gellir ystyried ffyrdd eraill o helpu ymchwiliadau yn y dyfodol, er enghraifft, cofnodi rhifau cofrestru cerbydau a chadw eitemau a gafodd eu cyffwrdd gan berson sy'n rhan o ddigwyddiad, os yw'n ddiogel gwneud hynny, nes i swyddog yr heddlu gyrraedd.

Os caiff person ei arestio ar amheuaeth o gambersonadu neu ar amheuaeth ei fod ar fin cambersonadu, ni ddylid atal y person rhag pleidleisio cyn belled â'i fod yn ateb y cwestiynau rhagnodedig yn foddhaol.

Beth sy'n digwydd os bydd asiant etholiad, asiant pleidleisio neu ymgeisydd yn herio pleidleisiwr?

Os bydd asiant etholiad, asiant pleidleisio neu ymgeisydd yn herio pleidleisiwr (drwy'r Swyddog Llywyddu), rhaid peidio ag atal y pleidleisiwr rhag pleidleisio cyn belled â'i fod yn ateb y cwestiynau rhagnodedig yn gywir.

Beth sy'n digwydd os bydd yn ymddangos bod rhywun arall (heblaw am ddirprwy) wedi pleidleisio ar ran y pleidleisiwr?

Ar adegau prin, bydd person yn gofyn am bapur pleidleisio ac yn darganfod bod ei enw ar y gofrestr etholwyr wedi'i farcio i ddangos ei fod wedi pleidleisio eisoes. Os bydd yn ymddangos bod rhywun arall heblaw am ei ddirprwy penodedig wedi pleidleisio ar ran etholwr, dylid dilyn y broses ar gyfer pleidleisiau a gyflwynwyd a nodir yn Atodiad 5b.

Atodiad 8 – Canllawiau ar rifwyr, y cyfryngau ac arolygon barn wrth i bobl adael y gorsafoedd pleidleisio

Rhifwyr

Mae rhifwyr yn gwirfoddoli i bleidiau ac ymgeiswyr. Maent yn sefyll y tu allan i orsafoedd pleidleisio neu fannau pleidleisio ac yn cofnodi rhifau etholwyr sydd wedi pleidleisio. Drwy nodi etholwyr nad ydynt wedi pleidleisio a rhoi'r wybodaeth hon i'r blaid, yr ymgeisydd neu eu cefnogwyr, mae rhifwyr yn chwarae rhan hanfodol a phwysig mewn etholiadau. Gall y blaid, yr ymgeisydd neu eu cefnogwyr gysylltu â'r pleidleiswyr nad ydynt wedi bod i bleidleisio eto yn ystod y diwrnod pleidleisio a'u hannog i wneud hynny.

Ni ddylai fod mwy nag un rhifwr mewn gorsaf bleidleisio ar unrhyw adeg ar gyfer pob ymgeisydd. Pan fydd man pleidleisio yn cynnwys mwy nag un orsaf bleidleisio â gwahanol fynedfeydd, gall fod yn briodol cael rhifwyr wrth bob un, ond dim mwy nag un ar gyfer pob ymgeisydd.

Nid oes gan rifwyr statws cyfreithiol ac mae gan bleidleiswyr yr hawl i wrthod rhoi unrhyw wybodaeth iddynt. Gall y Swyddog Canlyniadau neu'i staff roi rhagor o arweiniad ar weithgareddau rhifwyr.

Rhaid i rifwyr:

- aros y tu allan i'r orsaf bleidleisio drwy'r amser
- dim ond mynd i mewn i'r orsaf bleidleisio i fwrw eu pleidlais eu hun, pleidleisio fel dirprwy neu fod yn gydymaith i bleidleisiwr anabl
- cydymffurfio â chyfarwyddiadau'r Swyddog Canlyniadau a'r Swyddog Llywyddu bob amser

Ni chaiff rhifwyr wneud y canlynol:

- gweld na chlywed yr hyn sy'n digwydd y tu mewn i'r orsaf bleidleisio
- rhwystro neu fygyly pleidleiswyr wrth iddynt fynd i mewn i'r orsaf bleidleisio neu adael
- mynnu cael gwybodaeth am rif etholwr, enw neu gyfeiriad pleidleisiwr
- gofyn i bleidleiswyr ddychwelyd i'r orsaf bleidleisio i gael eu rhif etholwr
- cynnal trafodaethau â phleidleiswyr a allai arwain at honiadau o ddylanwad gormodol (e.e. bwriadau pleidleisio, ymlyniadau gwleidyddol neu ymgyrchoedd plaid)
- arddangos unrhyw ddeunydd ymgyrchu sydd o blaid neu yn erbyn unrhyw blaid wleidyddol neu ymgeisydd unigol ar wahân i roséd neu fathodyn

Gall rhifwyr wneud y canlynol:

- gofyn i bleidleiswyr am wybodaeth wrth iddynt fynd i mewn i'r orsaf bleidleisio neu adael
- arddangos roséd neu fathodyn lliw sy'n dangos enw'r ymgeisydd neu'r blaid wleidyddol; ni ddylai'r roséd/bathodyn gynnwys slogan ac ni ddylai fod yn rhy fawr

Dylai'r Swyddog Llywyddu gadw llygad ar weithgareddau rhifwyr o bryd i'w gilydd a sicrhau nad ydynt yn rhwystro'r fynedfa nac yn rhwystro pleidleiswyr rhag mynd i mewn i'r orsaf bleidleisio.

Y cyfryngau

Nid oes hawl gan gynrychiolwyr y cyfryngau i fynd i mewn i orsaf bleidleisio ac eithrio fel pleidleiswyr neu arsylwyr achrededig. Rhaid peidio â gadael iddynt ffilmio pleidleiswyr na chyfweld â phleidleiswyr yn yr orsaf bleidleisio. Os bydd criw ffilmio yn ffilmio neu'n cynnal cyfweiliadau y tu allan i'r orsaf bleidleisio, sicrhewch na chaiff pleidleiswyr eu rhwystro na'u poeni ar eu ffordd i bleidleisio, nad yw'r camerâu wedi'u lleoli mewn mannau a allai beryglu cyfrinachedd y bleidlais ac na chaiff y fynedfa i'r orsaf bleidleisio ei rhwystro.

Arolygon barn wrth i bobl adael y gorsafoedd pleidleisio

Gall cwmnïau polau piniwn cyhoeddus gael eu comisiynu i drefnu arolygon barn wrth i bobl adael y gorsafoedd pleidleisio ar gyfer yr etholiadau. Mae'n bosibl y bydd y Swyddog Canlyniadau wedi cysylltu â Swyddogion Llywyddu os bydd cwmni polau yn bwriadu cynnal arolwg barn wrth i bobl adael yr orsaf bleidleisio. Os felly, gwnewch yn siŵr nad yw'r cyfwelwyr yn dod i mewn i'r orsaf bleidleisio nac yn rhwystro'r fynedfa i'r orsaf bleidleisio.

Atodiad 9 – Iechyd a diogelwch

Iechyd a diogelwch staff yr orsaf bleidleisio ac etholwyr

Rhaid i Swyddogion Llywyddu a Chlercod Pleidleisio fod yn ymwybodol o unrhyw risgiau posibl i ddiogelwch drwy gydol y diwrnod pleidleisio, gan gynnwys risgiau a gyflwynir gan y coronafeirws. Fel rhan o hyn, dylid archwilio'r safle cyfan ynghyd â'r ardal gyfagos y tu allan. Os nodir unrhyw beryglon, mae angen ystyried sut i'w lliniaru. Cysylltwch â deiliad yr allwedd yn gyntaf, os yw hynny'n briodol ac yn bosibl.

Os bydd damwain yn digwydd i unrhyw un yn yr orsaf bleidleisio, rhaid cadw cofnod o'r digwyddiad a chofnodi'r wybodaeth ganlynol:

- enw llawn a chyfeiriad y person dan sylw
- amser y ddamwain
- lleoliad y ddamwain
- manylion cryno ynghylch y ddamwain
- tystiolaeth o anaf neu ddifrod
- enw a chyfeiriad unrhyw dystion
- yr amodau ar y pryd
- y camau a gymerwyd gan staff yr orsaf bleidleisio
- enw'r meddyg neu'r parafeddyg a gafodd ei alw
- manylion unrhyw ymweliad â'r ysbyty

Dylid hysbysu'r Swyddog Canlyniadau ar unwaith.

Codi gwrthrychau trwm

Isod, ceir rhestr o bwyntiau a allai, os cânt eu dilyn, leihau'r risg o anaf i'r rhai sy'n codi a chario gwrthrychau:

- Cyn ceisio codi neu symud unrhyw wrthrych, profwch y pwysau drwy ogwyddo'r gwrthrych er mwyn pennu pa mor drwm yw'r llwyth a ble mae'r craidd disgrychiant.
- Cael eitemau wedi'u symud mor agos â phosibl at ble y byddant yn cael eu defnyddio a rhannu'r llwyth mewn i unedau llai, mwy hawdd i'w trin.
- Cyn dechrau codi neu symud gwrthrychau, dylech sicrhau bod yr ardal yr ydych yn gweithio ynddi yn glir ac yn rhydd rhag unrhyw rwystrau
- Cyn dechrau codi neu symud gwrthrychau, sicrhewch fod eich ardal waith yn glir ac yn ddirwystr.
- Sicrhewch fod gennych afael gadarn a chyfforddus cyn codi.
- Sicrhewch eich bod yn gadarn ar eich traed cyn codi.
- Wrth godi, cadwch eich pen i fyny, eich cefn yn syth, eich traed fymryn ar wahân ac, os yw hynny'n bosibl, codwch o'ch coesau gan ddefnyddio cyhyrau eich coesau.
- Cadwch y gwrthrych rydych yn ei godi mor agos at eich corff â phosibl.
- Peidiwch â phentyrru gwrthrychau mor uchel nes peri i chi neu'ch llwyth syrthio i un ochr.
- Peidiwch â phentyrru gwrthrychau mor uchel fel na allwch weld i ble rydych yn mynd.
- Os na allwch godi neu symud y llwyth ar eich pen eich hun, gofynnwch am gymorth.
- Helpwch eraill i godi neu symud llwyth os bydd rhywun yn gofyn i chi wneud hynny.

Atodiad 10 – Cwestiynau cyffredin a ofynnir i staff gorsafoedd pleidleisio ar y diwrnod pleidleisio

C. Pam y mae angen i chi ysgrifennu fy rhif etholwr wrth ymyl rhif fy mhapur pleidleisio? A yw hyn yn golygu nad yw fy mhleidlais yn gyfrinachol?

A. Mae'r gofyniad i gofnodi'r rhif etholwr ar y rhestr hon yn erbyn rhif y papur pleidleisio a roddir i chi wedi'i gynnwys yn rheolau'r etholiad. Yn ei hanfod, fersiwn fwy diweddar yw'r system hon o system sy'n dyddio o Ddeddf Pleidlais 1872, a gyflwynwyd er mwyn osgoi'r posibilrwydd y defnyddir papurau pleidleisio ffug ac er mwyn helpu i ganfod twyll honedig.

Yn amlwg, os yw'r papurau pleidleisio wedi'u rhifo, mae'n llawer anoddach i berson diegwyddor roi copiâu o bapurau pleidleisio swyddogol yn y blwch pleidleisio. Os bydd gweithred dwyllodrus wedi digwydd, byddai'n bosibl canfod y drosedd drwy gyfeirio at y rhestr rhifau gyfatebol.

Mae mesur diogelwch ar waith i atal rhifau'r papurau pleidleisio ar y rhestr rhifau cyfatebol rhag cael eu cysylltu â'r papurau pleidleisio a farciwyd. Ar ddiwedd y cyfnod pleidleisio, caiff y rhestr rhifau cyfatebol ei gosod mewn amlen wedi'i selio gan y Swyddog Llywyddu yn yr orsaf bleidleisio. Yna rhoddir yr amlen wedi'i selio i'r Swyddog Canlyniadau. Ar ôl cynnal y cyfrif, caiff y papurau pleidleisio a ddefnyddiwyd eu selio hefyd. Dim ond ar orchymyn barnwr o ganlyniad i ddeiseb etholiadol neu er mwyn helpu i ymchwilio i drosedd etholiadol honedig y gellir agor y pecynnau wedi'u selio. Hyd yn oed bryd hynny,

anaml iawn y caiff y dogfennau eu harchwilio ac eithrio lle yr ymchwilir i achos o dwyll neu gambersonadu (h.y. rhywun yn pleidleisio'n anghyfreithlon ar ran rhywun arall).

Oherwydd y mesurau diogelu uchod, mae bron yn amhosibl i unrhyw berson fod mewn sefyllfa i gysylltu'r pleidleisiwr â phapur pleidleisio penodol.

Am y rheswm hwnnw, gall pleidleiswyr fod yn hyderus y bydd y bleidlais yn aros yn gyfrinachol. Nid oes gan bleidleiswyr unrhyw sail i ofni bod modd canfod dros bwy y gwnaethant bleidleisio, ac eithrio o dan yr amgylchiadau arbennig iawn a nodwyd uchod.

C. Rwyf wedi anghofio anfon fy mhleidlais bost. A allaf bleidleisio yma yn yr orsaf bleidleisio yn lle hynny?

A. Ni allwn roi papur pleidleisio cyffredin i chi yma yn yr orsaf bleidleisio. Fodd bynnag, nid oes angen i chi bostio eich pleidlais bost er mwyn pleidleisio: gallwch fynd â'ch pleidlais bost i'ch gorsaf bleidleisio (neu unrhyw orsaf bleidleisio arall yn yr ardal etholiadol berthnasol) neu gall rywun wneud hynny ar eich rhan. Mae gorsafoedd pleidleisio yn cau am 10pm. Fel arall, gallwch fynd â'ch pleidlais bost i'r swyddfa etholiadau yn y cyngor lleol.

C. Nid yw fy mhleidlais bost wedi cyrraedd eto – beth y gallaf ei wneud?

A. **Cyn 5pm:** Gallwch gael pleidlais newydd os gallwch gyrraedd y swyddfa etholiadau cyn 5pm heddiw. Bydd angen i chi ddod â rhyw fath o ddogfen adnabod gyda chi. Gall staff y swyddfa etholiadau roi rhagor o wybodaeth am y drefn hon a dweud wrthyich pa fath o ddogfennau adnabod sy'n dderbyniol.

Ar ôl 5pm: Mae hawl gennych i gael papur pleidleisio a gyflwynwyd. Os ydych wedi eich cynnwys ar gofrestr yr orsaf bleidleisio hon a'ch bod yn ateb y cwestiynau rhagnodedig yn foddhaol, gallwn roi'r papurau hyn i chi.

C. Mae fy mhleidlais bost wedi cyrraedd, ond rwyf wedi colli fy mhapur pleidleisio. Beth y gallaf ei wneud?

A. **Cyn 5pm:** Gallwch gael pleidlais newydd os gallwch gyrraedd y swyddfa etholiadau cyn 5pm ar y diwrnod pleidleisio. Bydd angen i chi ddod ag unrhyw ddarnau o'ch pecyn pleidleisio drwy'r post sydd gennych o hyd a rhyw fath o brawf adnabod. Gall staff y swyddfa etholiadau roi rhagor o wybodaeth am y drefn hon a dweud wrthych pa fath o ddogfennau adnabod sy'n dderbyniol.

Ar ôl 5pm: Mae hawl gennych i gael papur pleidleisio a gyflwynwyd. Os ydych wedi eich cynnwys ar gofrestr yr orsaf bleidleisio hon a'ch bod yn ateb y cwestiynau rhagnodedig yn foddhaol, gallwn roi'r papurau hyn i chi.

C. Rwyf wedi cael fy mhleidlais bost ond rwyf wedi newid fy meddwl ac rwyf am bleidleisio'n bersonol yn yr orsaf bleidleisio. A allaf ganslo fy mhleidlais bost?

A. Na allwch – unwaith y cewch bleidlais bost, rhaid i chi ei defnyddio er mwyn pleidleisio yn yr etholiad hwn; ni ellir rhoi papur pleidleisio i chi yn yr orsaf bleidleisio. Fodd bynnag, gallwch fynd â'ch pleidlais bost wedi'i chwblhau, ac wedi'i selio yn yr amlenni a ddarparwyd, i'ch gorsaf bleidleisio neu unrhyw orsaf bleidleisio yn yr ardal etholiadol berthnasol ar y diwrnod pleidleisio. Os hoffech ganslo eich pleidlais bost ar gyfer etholiadau a refferenda yn y dyfodol, cysylltwch â'r Swyddog Cofrestru Etholiadol.

C. Pa ots os nad ydw i wedi cofrestru – roeddwn i'n meddwl bod hawl gan bawb i bleidleisio?

A. Rhaid i chi fod ar y gofrestr etholiadol i allu pleidleisio. Er mwyn cael eich cynnwys ar y gofrestr a phleidleisio mewn etholiadau a refferenda yn y dyfodol, bydd angen i chi wneud cais i'r Swyddog Cofrestru Etholiadol.

Os ydych yn sicr eich bod wedi gwneud cais i gofrestru, cysylltwch â'r swyddfa cofrestru etholiadol.

C. Mae fy ngŵr wedi cael damwain yn y gwaith ac wedi cael ei ruthro i'r ysbyty. Mae'n awyddus iawn i bleidleisio – a oes unrhyw beth y gellir ei wneud?

A. Mae'n bosibl y gallai benodi dirprwy i bleidleisio ar ei ran. Y terfyn amser ar gyfer gwneud hyn yw 5pm heddiw. Gall staff yn y swyddfa gofrestru etholiadol roi mwy o fanylion i chi am y drefn hon.

C. A oes rhaid i mi ddefnyddio pensil i farcio fy mhapur pleidleisio?

A. Gallwch bleidleisio gan ddefnyddio beiro ysgrifennu neu bensil. Pensiliau a ddarperir mewn gorsafoedd pleidleisio fel arfer, ond gallwch ddewis defnyddio beiro ysgrifennu. Does dim gofyniad cyfreithiol i bapurau pleidleisio gael eu marcio â phensil.

Gallwch ddod â'ch pensil neu'ch beiro ysgrifennu eich hun i'r orsaf bleidleisio er mwyn pleidleisio.

Defnyddir pensiliau am resymau ymarferol: gyda beiros ysgrifennu inc mae risg bob tro y gallent sychu neu ollwng; gall peth o inc y marc y mae'r pleidleisiwr wedi ei wneud ar y papur pleidleisio drosglwyddo i ran arall pan gaiff ei blygu, gan arwain, o bosibl, at wrthod eich pleidlais am ei fod yn edrych fel petai'r pleidleisiwr wedi pleidleisio dros fwy o ymgeiswyr na'r hyn a ganiateir.

Mae deddfwriaeth wedi cynnwys mesurau diogelu penodol yn y broses er mwyn atal a chanfod achosion o ymyrryd â phapurau pleidleisio: rhaid rhoi seliau ar flychau pleidleisio a chaiff ymgeiswyr ac asiantiaid fod yn bresennol ar ddiwedd y pleidleisio a defnyddio eu seliau eu hunain os mynnant; yn y ganolfan gyfrif gall ymgeiswyr ac asiantiaid archwilio eu seliau eu hunain cyn i'r blychau pleidleisio gael eu hagar.

C. Mae fy ngwr wedi profi'n bositif am COVID – sut y bydd yn gallu pleidleisio o hyd?

A. Gall unrhyw un wneud cais am bleidlais drwy ddirprwy mewn argyfwng tan 5pm ar y diwrnod pleidleisio am fod y coronafeirws ganddynt neu lle byddai dilyn canllawiau'r llywodraeth neu ganllawiau meddygol ynghylch coronafeirws yn golygu na allant fynd i'r orsaf bleidleisio. Gall staff yn y swyddfa etholiadau roi mwy o fanylion i chi am y drefn hon.

C. A oes raid i mi wisgo gorchudd wyneb er mwyn pleidleisio yn yr orsaf bleidleisio?

A. Os bydd angen gwisgo gorchudd wyneb yn unol â rheolau neu ganllawiau iechyd y cyhoedd, dylech wisgo un y tu fewn i'r orsaf bleidleisio oni bai eich bod wedi'ch eithrio. Ni chewch eich atal rhag pleidleisio am nad ydych yn wisgo gorchudd wyneb yn yr orsaf bleidleisio.

Atodiad 11 – Rhestr wirio ar gyfer gosod yr orsaf bleidleisio

Dylid defnyddio'r rhestr wirio hon cyn i'r bleidlais agor er mwyn sicrhau bod yr orsaf bleidleisio yn cael ei gosod yn gywir.

Y tu allan i'r orsaf bleidleisio

Gwiriwyd

Mynedfa, allanfa a llwybrau

A yw'r arwyddion at yr orsaf yn glir ac a all etholwyr weld ble mae'r orsaf bleidleisio yn hawdd a sut i giwio os oes angen

A oes lleoedd parcio wedi'u cadw i bobl anabl?

Gwnewch yn siŵr nad oes peryglon rhwng y lleoedd parcio a'r fynedfa i'r orsaf bleidleisio.

Arwyddion

A ydych wedi sicrhau bod arwyddion da ar gyfer unrhyw fynedfa amgen i bobl anabl, ac a all rhywun mewn cadair olwyn eu darllen?

A yw'r hysbysiad 'Sut i bleidleisio yn yr etholiadau hyn' (gan gynnwys unrhyw fersiynau a ddarparwyd mewn ieithoedd a fformatau eraill) i'w weld y tu allan i'r orsaf bleidleisio ac a yw mewn man lle gall pawb sy'n pleidleisio ei ddarllen?

Mynediad gwastad

A oes ramp addas ar gael sy'n rhydd rhag rhwystrau?

A yw'r ramp yn sefydlog? Os nad yw'n sefydlog, cysylltwch â'r swyddfa etholiadau ar unwaith.

A yw'r matiau drws yn lefel â'r llawr? Os nad ydynt, symudwch nhw.

Mynedfeydd

A ydych wedi archwilio unrhyw ddrysau dwbl i sicrhau bod mynediad da i bawb?

A oes arwyddion priodol ar gael i ddangos drws unrhyw fynedfa amgen i bobl anabl?

A ydych wedi sicrhau na fydd unrhyw arwyddion a/neu hysbysiadau yn rhwystro cadeiriau olwyn, y rhai sydd ag anawsterau symudedd, neu bleidleiswyr sydd â nam ar eu golwg?

Y tu mewn i'r orsaf bleidleisio

Gwiriwyd

A yw'r orsaf bleidleisio wedi'i gosod er mwyn gwneud y defnydd gorau o'r lle sydd ar gael ac i sicrhau y gellir cadw pellter cymdeithasol?

Dilynwch y llwybr y bydd disgwyl i'r pleidleisiwr ei ddilyn, a gwnewch yn siŵr y bydd cynllun yr ystafell yn gweithio i bleidleiswyr, gan ystyried sut y byddant yn symud drwy'r broses bleidleisio o'r adeg pan fyddant yn dod i mewn i'r orsaf bleidleisio hyd nes y byddant yn ei gadael.

A fyddai cynllun yr ystafell yn gweithio pe bai grŵp o etholwyr yn aros i fwrw eu pleidleisiau ac a yw'n atal pleidleiswyr rhag gadael yr orsaf bleidleisio heb roi eu papur pleidleisio yn y blwch pleidleisio?

A wneir y defnydd gorau o'r goleuadau a'r golau naturiol sydd ar gael? A yw'r orsaf bleidleisio yn cael ei hawyru cymaint â phosibl?

A oes sedd ar gael rhag ofn y bydd angen i etholwr eistedd i lawr?

Os oes dolen sain ar gael, a yw wedi'i throï ymlaen?

Hysbysiadau swyddogol

A yw'r hysbysiad 'Sut i bleidleisio yn yr etholiad hwn' (gan gynnwys unrhyw fersiynau a ddarparwyd mewn ieithoedd a fformatau eraill) i'w weld y tu mewn i'r orsaf bleidleisio ac a yw mewn man lle gall pawb sy'n pleidleisio ei ddarllen?

A yw'r hysbysiad sy'n darparu gwybodaeth am sut i farcio'r papur pleidleisio (gan gynnwys unrhyw fersiynau a ddarparwyd mewn ieithoedd a fformatau eraill) i'w weld y tu mewn i'r holl fythau bleidleisio ac a yw mewn man lle y gall pawb sy'n pleidleisio ei ddarllen?

Wrth i chi ddilyn y llwybr y bydd disgwyl i'r pleidleisiwr ei ddilyn, a yw'r posteri a'r hysbysiadau i'w gweld yn glir, gan gynnwys i bobl sy'n defnyddio cadair olwyn a'r rhai â nam ar eu golwg?

A ydych wedi sicrhau na chaiff yr hysbysiadau/posteri eu harddangos yng nghanol posteri eraill a fyddai'n ei gwneud yn anodd i'r etholwyr eu gweld?

Bythau pleidleisio/blychau pleidleisio

Gwiriwyd

- A yw'r blwch pleidleisio wedi'i osod yn union wrth ymyl y Swyddog Llywyddu?
- A yw'r blwch pleidleisio wedi'i selio'n gywir?
- A all defnyddiwr cadair olwyn gyrraedd y blwch pleidleisio yn hawdd?
- A all defnyddiwr cadair olwyn fynd i mewn i'r bwth pleidleisio yn hawdd?
- A yw'r bythau pleidleisio wedi'u gosod yn gywir ac wedi'u lleoli'n bwrpasol er mwyn gwneud y defnydd gorau o'r goleuadau a'r golau naturiol?
- A ydych wedi sicrhau bod bythau pleidleisio wedi'u lleoli fel na all pobl y tu allan weld sut mae pleidleiswyr yn marcio eu papurau pleidleisio ac fel y gallant gadw pellter cymdeithasol cyn belled ag y bo'n ymarferol?
- A all y Swyddog Llywyddu a'r Clerc Pleidleisio eu gweld yn glir?
- A oes beiros ysgrifennu/pensiliau ar gael ym mhob bwth ac a yw unrhyw bensiliau wedi'u miniogi?
- A yw'r llinyn sydd ynghlwm wrth y beiros ysgrifennu/pensiliau yn ddigon hir i faint y papurau pleidleisio ac i bleidleiswyr llaw dde a llaw chwith?

Sampl o bapur pleidleisio print bras â ddelir â llaw

- A yw'r papur pleidleisio print bras wedi'i arddangos fel ei fod yn weladwy i bob pleidleisiwr?
- A yw'r sampl llaw print bras o bapur pleidleisio ar gael ac yn weladwy i bleidleiswyr?

Templed cyffyrddadwy

- A yw'r templed cyffyrddadwy ar gael ac yn weladwy i bawb?
- A yw'r holl staff yn gwybod sut i'w ddefnyddio?

Papurau pleidleisio

- Ai'r papurau pleidleisio hyn yw'r rhai cywir ar gyfer yr orsaf bleidleisio ac a ydynt wedi'u rhifo'n gywir a'u pentyrru yn eu trefn?

Y rhestr rhifau cyfatebol

- A yw rhifau'r papurau pleidleisio ar y rhestr rhifau cyfatebol wedi'u hargraffu mewn trefn rifol?
- A yw rhifau'r papurau pleidleisio sydd wedi'u hargraffu ar y rhestr rhifau cyfatebol yn cyd-fynd â'r rhifau ar y papurau pleidleisio?

Y gofrestr

- A oes gennych y gofrestr gywir ar gyfer eich gorsaf bleidleisio ac a yw'n cynnwys y nifer disgwylidig o etholwyr?

Nodiadau

A series of horizontal dotted lines for taking notes.

Nodiadau

A series of horizontal dotted lines for taking notes.

Nodiadau

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Arolwg staff gorsaf bleidleisio

Mae'r Comisiwn yn casglu adborth gan staff gorsafoedd pleidleisio a hoffem glywed am eich safbwyntiau a phrofiadau wrth weinyddu'r etholiadau. Byddwn yn defnyddio'r adborth (yn ddiennw) i lywio ein hadroddiadau ar ôl yr etholiad ac i wneud argymhellion i wella sut mae etholiadau yn y DU yn cael eu cynnal.

Defnyddiwch y cod QR ar y dde, y gellir ei sganio trwy ddefnyddio'r rhan fwyaf o ffonau clyfar, a fydd yn eich galluogi i gyrchu'r arolwg 10 munud o hyd ar eich dyfais. **NODER: bydd yr arolwg ar agor o 2pm ymlaen ar 5ed Mai, a bydd yn cau yn fuan ar ôl hynny, unwaith y ceir digon o ymatebion.**

Ar y rhan fwyaf o ffonau gellir sganio'r cod gan ddefnyddio ap sganio cod QR sydd wedi'i osod ymlaen llaw neu gan ddefnyddio camera'r ffôn. Efallai y bydd angen gosod ap sganio ar rai dyfeisiau. I sganio'r cod, agorwch naill ai'r camera neu'r ap perthnasol, a daliwch y ffôn fel bod y cod yn ymddangos yng nghanol y sgrin. Dylech wedyn gael y dewis i ddilyn y ddolen a dylai'r arolwg agor yn y porwr ar eich ffôn.

Gallwch ddewis i gwblhau'r arolwg yn y Gymraeg ar y gornel dde uchaf y dudalen.

Os nad yw'r cod QR yn gweithio i chi gallwch ddefnyddio'r URL canlynol i gael mynediad at yr arolwg <https://eu.research.net/r/LNVD8CH?lang=cy>

Y Comisiwn Etholiadol

Y Comisiwn Etholiadol
Tŷ'r Cwmnïau
Ffordd y Goron
Caerdydd CF14 3UZ

Ffôn: 0333 103 1928

info@electoralcommission.org.uk
www.comisiwnetholiadol.org.uk

Rydym yn gorff annibynnol a sefydlwyd gan Senedd y DU. Rydym yn rheoleiddio cyllid pleidiau ac etholiadau ac yn gosod safonau ar gyfer etholiadau llwyddiannus. Rydym yn gweithio i gefnogi democratiaeth iach, lle mae etholiadau a refferenda yn seiliedig ar ein hegwyddorion o ymddiriedaeth, cyfranogiad a dim dylanwad gormodol.

Rhoi pleidleiswyr yn gyntaf